

Konsumenters inställning till ett slopat beteskrav

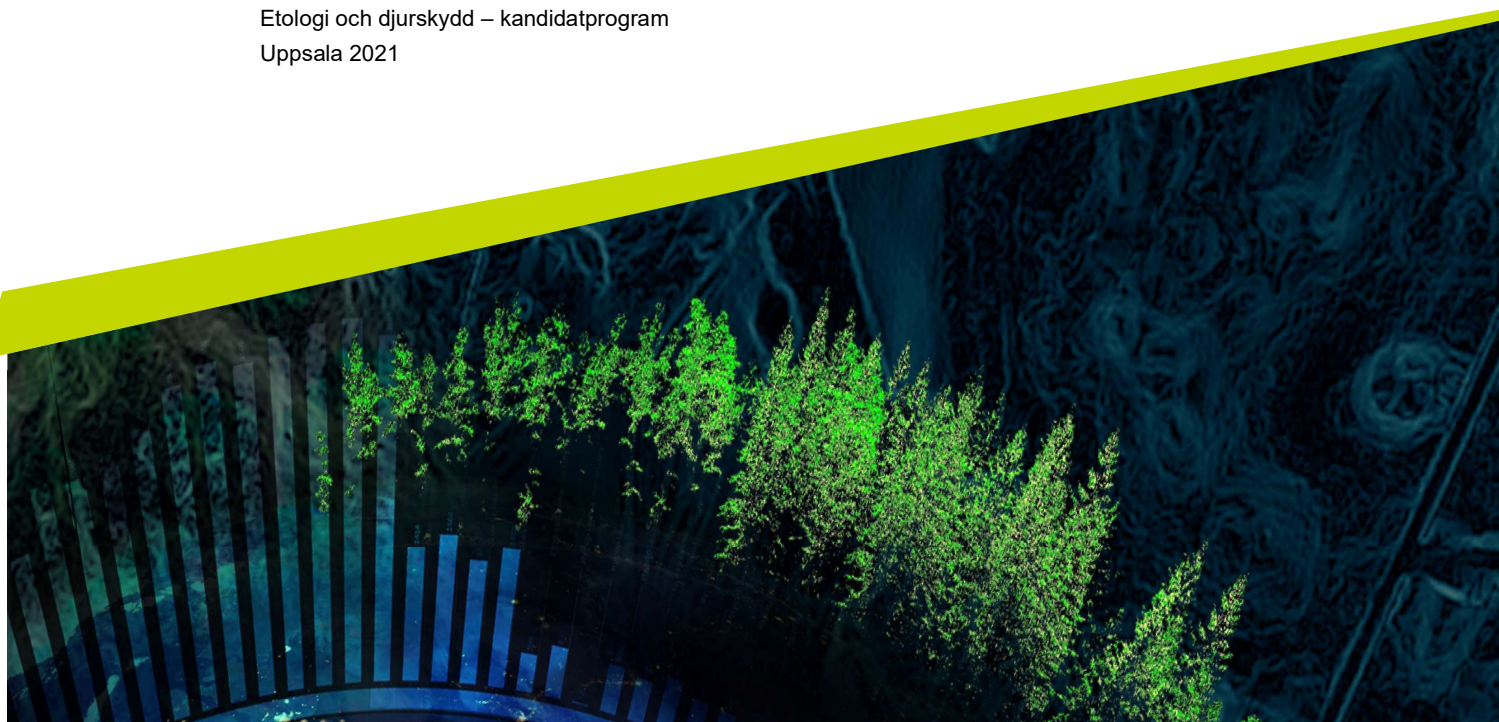
– en enkätstudie

Consumer attitude to an abolished grazing requirement – a survey study

Gulli Gustafsson

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och djurskydd – kandidatprogram
Uppsala 2021

Konsumenters inställning till ett slopat beteskrav – en enkätstudie

Consumer attitude to an abolished grazing requirement – a survey study

Gulli Gustafsson

Handledare: Jenny Yngvesson, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Bitr. handledare: Frida Lundmark Hedman, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Examinator: Lena Lidfors, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i biologi
Kurskod: EX0867
Program/utbildning: Etologi och djurskydd - kandidatprogram
Kursansvarig inst.: Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2021

Nyckelord: pasture, dairy cow, welfare, outdoor access, consumer attitudes

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Abstract

There are three primary behaviours that cattle spend most of their time with; ruminating, resting and grazing. According to the Swedish animal welfare legislation, animals must be kept and cared for in a good environment. The legislation requires cattle to go on pasture, except calves and bulls. The Federation of Swedish Farmers (LRF) has decided to lobby for a change in the grazing legislation. LRF argues that the legislation prevents dairy farmers from developing and being financially competitive internationally. The purpose of this study was to examine consumers' attitudes to an abolished grazing requirement, explain the benefits and disadvantages with pasture for dairy cows and investigate what possible consequences an abolished grazing requirement may mean. To gather information a literature review and a survey study was carried out.

The results indicated that consumers thought that pasture was important for the cows' welfare and they wanted to keep the grazing legislation. Furthermore, consumers did not want cows to spend their whole lives indoors and many were considering reducing their consumption of dairy products if that would happen. Pasture leads to several welfare benefits such as better hoof and leg health, less mastitis and lower mortality. Access to pasture also facilitates and encourages natural behaviours. Cows have shown a preference for pasture. Challenges that can arise during pasture are that the ability to control the feed intake and nutrient content of the pasture can be limited. Extreme weather conditions on pasture can also have negative impacts on the cow's welfare.

In Europe there is a trend towards less milk cows on pasture. If the grazing requirement disappear, there is a risk that the structural development of milk production will progress, in a direction that might make it more difficult for farmers to keep cows on pasture. Removing access to pasture can lead to a reduced consumption of milk products or a reduced positive view of the milk production, but that requires a deeper investigation.

Keywords: Pasture, dairy cow, welfare, outdoor access, consumer attitudes

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	9
1.1. Ursprung och naturliga beteenden	9
1.2. Beteslagstiftningen	9
1.3. Mjölproduktionens utveckling	10
1.4. LRF:s motion	10
2. Syfte och frågeställningar	12
3. Material och metod	13
3.1. Enkäten.....	13
3.1.1. Utformning av enkäten.....	13
3.1.2. Urval av respondenter och spridning av enkäten	13
3.2. Litteratursökning	14
4. Resultat.....	15
4.1. Enkätsvar.....	15
4.2. För- och nackdelar med sommarbete för mjölkkor.....	23
4.2.1. Hälsa	23
4.2.2. Dödlighet.....	24
4.2.3. Produktion.....	24
4.2.4. Reproduktion.....	25
4.2.5. Beteende och emotionellt välmående.....	26
4.3. Vilka konsekvenser skulle ett slopat beteskrav kunna innebära	27
4.3.1. Djuren	28
4.3.2. Konsumenten.....	28
4.3.3. Lantbrukaren	29
5. Diskussion.....	31
5.1. Vad är konsumentens inställning till ett slopat beteskrav.....	31
5.2. Vilka för- och nackdelar finns det för mjölkkor med sommarbete	32
5.3. Vilka konsekvenser skulle ett slopat beteskrav kunna innebära	33
5.4. Etik och hållbarhet	35
5.5. Litteraturens styrkor och svagheter	35
5.6. Metodens styrkor och svagheter	36
5.7. Framtida forskning inom ämnet.....	37

5.8. Slutsats	38
6. Populärvetenskaplig sammanfattning	39
Referenser.....	41
Tack	47
Bilaga 1.....	48

1. Inledning

1.1. Ursprung och naturliga beteenden

Nötkreaturen (*Bos taurus*) härstammar från uroxen (*Bos primigenius*) (NE, 2021). Nötkreatur är idisslare som lever på växtbaserad föda (NE, 2021). När naturliga beteenden för ett djurslag ska fastställas brukar en jämförelse med dess vilda förfäder ske (Arnott *et al.*, 2017; Kilgour, 2012). Hos nötkreatur är det dock inte lika enkelt som hos andra djur då uroxen är utdöd (IUCNredlist, 2021; Kilgour, 2012). Ferala eller semiferala nötkreatur är därför det närmsta en vild förfader man kan komma (Arnott *et al.*, 2017; Kilgour, 2012). Det finns tre primära beteenden som förvildade nötkreatur spenderar större delen av sin tid med; beta, idissla och vila (Kilgour, 2012). Under ett dygn spenderar nötkreaturen 7–13 timmar med att beta (Kilgour, 2012). Framför allt betar nötkreatur under dagtid och vilar och idisslar nattetid (Kilgour, 2012). Förvildade nötkreatur lever i mindre flockar som kan förflytta sig över stora områden (Hernandez *et al.*, 1999). Trots avel inriktad på mjölkproduktion har kornas beteenden och behov ändrats mycket lite över tid, detta betyder att våra moderna kor har samma behov som förfadern (Beaver *et al.*, 2019).

1.2. Beteslagstiftningen

Enligt 2 kap. 2 § djurskyddslagen (2018:1192) ska djur hållas och skötas i en god miljö där deras välfärd främjas och där de kan utföra beteenden som de är starkt motiverade för. Länge har betesdriften kopplats samman med en positiv inverkan på nötkreaturens välfärd då betet bland annat gett möjlighet för korna att utföra naturliga beteenden samt främjat deras hälsa (Jordbruksverket, 2014). Det är fördelarna som betesdriften bidrar med som ligger till grund för den svenska beteslagstiftningen (Jordbruksverket, 2014). Beteslagstiftningen introducerades 1988 och har omarbetats några gånger varav de senaste förändringarna skedde år 2016 (LRF, 2020a; Jordbruksverket, 2014). I 2 kap. 3–4 §§ djurskyddsförordning (2019:66) framgår det att nötkreatur ska hållas på sommarbete. Undantag för beteskravet görs för kalvar yngre än sex månader samt tjurar, vilket innebär att de

inte behöver tas ut på bete (2 kap. 4 § djurskyddsförordning [2019:66]). Antalet dygn som nötkreaturen behöver vara ute under året varierar mellan 60–120 dygn beroende på var i landet de befinner sig (6 kap. 4–6 §§ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd [SJVFS 2019:18] om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m., saknr L 104). Det räcker med att nötkreaturen som hålls för mjölkproduktionen har tillgång till bete under sex sammanhängande timmar för att det ska räknas som ett dygn (6 kap. 7 §, L 104).

1.3. Mjölkproduktionens utveckling

Mjölkproduktionen har genomgått stora förändringar sedan beteslagstiftningens ikraftträdande. Lösdrift har blivit allt vanligare (Jordbruksverket, 2014). Antalet svenska mjölgårdar samt mjölkkor har under de senaste 30 åren minskat, samtidigt har den genomsnittliga besättningsstorleken ökat (LRF Mjolk *et al.*, 2019). Det fanns 22880 mjölgårdar år 1991, år 2020 hade antalet minskat till 3087 gårdar (Jordbruksverket, 2021a). Det är inte bara mjölkproduktionen i Sverige som har förändrats utan även i resten av världen. Utvecklingen går alltmer mot en industrialisering av mjölkproduktionen (Jordbruksverket, 2014). Detta antas leda till att besättningarna blir större samt ett ökat fokus på högre mjölkavkastning per ko (Jordbruksverket, 2014). I takt med att besättningarna blir större kommer det bli svårare både praktiskt och ekonomiskt att säkerställa tillgång till bete, vilket leder till mindre betesdrift (LRF Mjolk *et al.*, 2019; Jordbruksverket, 2014). Utvecklingen inom mjölkproduktionen anses vara nödvändig för att svensk mjölkproduktion ska kunna konkurrera på marknaden (LRF Mjolk *et al.*, 2019). Livsmedelsstrategin antogs 2017 och avser att öka konkurrenskraften och den svenska livsmedelsproduktionen (prop. 2016/17:104).

1.4. LRF:s motion

På Lantbrukarnas riksförbunds (LRF) riksförbundsstämma år 2020 togs beslut om en motion från LRF Västra Götaland om förändring av kravet på bete och utevistelse för mjölkkor (LRF, 2020b). Motionen arbetades fram av LRF Västra Götaland som anser att livsmedelsstrategin inte levt upp till förväntan (LRF, 2020d). Självförsörjningsgraden fortsätter att sjunka och mjölkföretag tvingas lägga ner. En bidragande faktor till detta påstås vara den nuvarande beteslagstiftningen som sägs förhindra mjölkföretagen från att utvecklas (LRF, 2020d). När mjölkkena går på bete leder det, enligt LRF Västra Götaland, till en minskad mjölkproduktion, mindre tillväxt och längre uppfödningstider (LRF, 2020d). LRF Västra Götaland motiverar borttagningen av beteslagstiftningen för nötkreatur i lösdriftstallar med att det kan bli möjligt att ta betalt för betesdriften

(LRF, 2020d). Man skriver även i motionen att i dagens moderna lösdriftsstallar har nötkreaturen det bra och välfärden påverkas inte negativt om kravet på bete och utevistelse tas bort (LRF, 2020d).

Lönsamhet och konkurrenskraft hos svenska lantbrukare är viktigt i LRF:s arbete och något som de strävar efter (LRF, 2020a). LRF har sedan en tid tillbaka arbetat för att skapa möjlighet för svenska lantbrukare att få EU-ersättning för betesdriften då beteskravet går utöver EU:s miniminivå (LRF, 2020a). Enligt gällande lagstiftning kan ingen ersättning ges för de åtgärder som omfattas av nationell lagstiftning eller åtgärder som är praxis (LRF, 2020a).

Ett stort opinionsbildningsarbete kommer vara nödvändigt då det räknas med att motionen kommer mötas med motstånd (LRF, 2020a). Det finns i dagsläget inte något politiskt stöd för förändring av beteslagstiftningen och beteskravet är väl etablerat i det svenska samhället (LRF, 2020a). Styrelsen stödjer dock LRF Västra Götalands motion (LRF, 2020a). Under riksförbundsstämman beslutades:

- Att med bifall till motionens intentioner uppdra åt riksförbundsstyrelsen att arbeta för en mer flexibel svensk lagstiftning kring betesdrift för nötkreatur för mjölkproduktion i lösdriftsstallar,
- att uppdra åt riksförbundsstyrelsen att verka för att god djuromsorg, där betesdrift är en viktig del, ger större ersättning till lantbrukaren samt att uppdra åt riksförbundsstyrelsen,
- att arbeta för ett ökat genomslag i den allmänna opinionen att god djuromsorg i första hand säkerställs via det dagliga arbetet hela året på gården (LRF, 2020b).

Motionen har, som LRF förväntade sig, mottagits med mycket kritik. Flera organisationer samt allmänheten har ställt sig frågande till beslutet och en oro att korna aldrig kommer släppas på bete igen finns (Djurskyddet Sverige, 2020; LRF, 2020c). I en debattartikel som har stöd av flera djurskyddsorganisationer framkommer det att lösdriftssystem inte kan ersätta betesdriften (Stähle *et al.*, 2021). Att ta bort nötkreaturens tillgång till sommarbete sägs vara ett stort kliv i fel riktning (Djurskyddet Sverige, 2020).

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka konsumenters inställning till ett slopat beteskrav, redogöra för- och nackdelar för mjölkkor med sommarbete samt undersöka vad för eventuella konsekvenser ett slopat beteskrav kan innebära för lantbrukaren, korna och konsumenterna.

Denna studie avser att besvara följande frågeställningar:

1. Vad är konsumenternas inställning till ett slopat beteskrav?
2. Vilka för- och nackdelar finns det enligt vetenskaplig litteratur kring sommarbete för mjölkkor?
3. Vilka konsekvenser skulle ett slopat beteskrav kunna innebära – för djuren, för konsumenterna och för lantbrukarna?

3. Material och metod

3.1. Enkäten

Enkäten var ämnad att undersöka konsumenters inställning till att beteskravet möjligtvis kommer att försvinna. För att nå ett stort antal konsumenter valdes enkätmetoden.

3.1.1. Utformning av enkäten

Enkätfrågorna utformades mot bakgrund av nyhetsartiklar, debattartiklar och internetforum där beteskravet diskuterats samt utifrån tidigare studier där konsumenters syn på bete har undersökts. Enkäten skapades genom Netigate. För att säkerställa kvaliteten på enkäten och förebygga missförstånd testades enkäten på sex personer innan den öppnades. Sammanlagt bestod enkäten av 22 frågor (Bilaga 1). För att besvara enkäten behövde samtliga respondenter godkänna villkoren där det framgick att medverkan var frivillig samt att alla enkätsvar var anonyma. I enkäten var alla frågor obligatoriska förutom frågan om varför respondenten trodde att LRF driver att beteskravet delvis ska försvinna. Den frågan lämnades öppen för respondenten då det antogs att många svar skulle vara rena spekulationer eller att svar skulle tvingas fram från respondenter som inte hade åsikter i frågan.

3.1.2. Urval av respondenter och spridning av enkäten

Enkäten riktade sig till alla som konsumera mejeriprodukter. Ett mail skickades ut till följande organisationer/företag: Djurskyddet Sverige, Svenska djurskyddsföreningen, LRF, Skånemejerier och Falköpings mejeri. Organisationerna uppmuntrades att dela enkäten via deras plattformar samt att själva besvara enkäten. Mailsvar inkom endast från Svenska djurskyddsföreningen samt Djurskyddet Sverige. Svenska djurskyddsföreningen bistod med hjälp att sprida enkäten genom att dela den på sin Facebooksida.

För att sprida enkäten skapades ett inlägg på författarens Facebooksida med länk till enkäten som sedan kunde delas vidare. Enkäten var öppen från den 27 mars till den 11 april 2021, sammanlagt 16 dagar. När enkäten stängdes hade det inkommit 406 fullständiga svar. Svaren från enkäten jämfördes och sammanställdes i tabeller och diagram.

3.2. Litteratursökning

För att hitta relevant litteratur till arbetet användes databasen Primo, artiklar som inte kunde komma åt genom Primo söktes upp genom Google Scholar. Under litteratursökningen användes sökorden: "Pasture", "dairy cow", "welfare", "outdoor access", "consumer attitudes". Sökningarna gav hundratals träffar, artiklar som ansågs vara irrelevanta valdes bort. Artiklarna som granskades valdes ut efter hur väl de passade in på arbetets frågeställningar och syfte. Utifrån valda artiklars referenslistor hittades ytterligare relevanta källor. Tidigare studentarbeten inom liknande områden söktes även upp i Epsilon SLU för att hitta användbara referenser. I studien användes 45 vetenskapliga artiklar.

Relevant och aktuell lagstiftning har använts som referenser. Icke vetenskapliga referenser har använts i arbetet främst gällande motionen som LRF bifallit. Eftersom motionen ligger till grund för arbetet ansågs det av stor relevans att ha med information som LRF själva framfört genom deras egna motioner, rapporter eller internetsida. När vetenskaplig litteratur inte har hittats inom området har annan typ av litteratur använts.

4. Resultat

4.1. Enkät svar

Sammanlagt togs 406 fullständiga svar emot. Det var 327 (81%) kvinnor som svarade och 76 (19%) män. Två stycken angav "Annat" vid frågan om kön och en person fyllde i att hen inte ville ange kön. Av de inkomna svaren var det 397 (98%) personer som svarade att de konsumerade mejeriprodukter. Av alla respondenter var det 137 (34%) som bodde på landsbygden. Vidare bodde 182 (45%) av respondenterna i stad och 87 (21%) bodde i samhälle. Åldersgruppen med flest respondenter var mellan 21–30 år (Fig. 1).

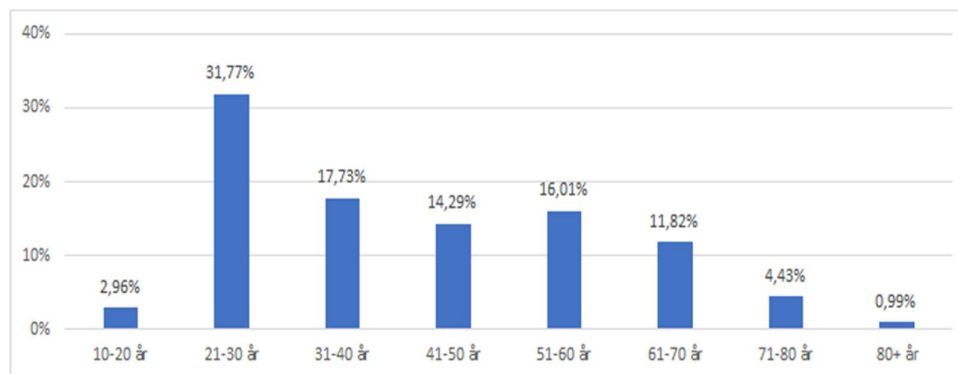

Fig. 1 Åldersfördelningen på respondenterna i procent (n= 406).

Flest svarande (63%) hade yrkeshögskola/universitet eller högskola som högsta genomförda utbildning. Därefter var gymnasium den näst vanligaste utbildningen (28%). Av alla svarande hade 218 (54%) inte gått en utbildning med inriktning mot djur medan 188 (46%) hade gjort det.

Vid frågan om var respondentens kunskap om mjölkkor främst kom ifrån hade respondenten möjlighet att ange två alternativ. De flesta angav att de fått sin kunskap genom släktingar eller grannar som har/haft mjölkkor (Tabell 1). Att den

främsta kunskapen om mjölkkor kommer från respondentens utbildning är också vanligt förekommande (Tabell 1). Andra sätt för respondenten att få in kunskap om mjölkkor än vad som framkom av svarsalternativen var exempelvis prao, familjemedlemmar vars yrke är kopplat till djur eller genom vänner.

Tabell 1. Varifrån respondenternas främsta kunskap om mjölkkor kom ifrån. Respondenten kunde välja två svar.

	Antal svar	Antal svar (%)
Jag har själv mjölkkor eller har arbetat yrkesmässigt med mjölkkor	37	9,1%
Jag har släktingar eller grannar som har eller har haft mjölkkor	153	37,7%
Jag lärde mig om kor i grundskolan	49	12,1%
Genom min utbildning	151	37,2%
Genom böcker jag läst	33	8,1%
Genom media och nyheter	85	20,9%
Genom reklam	4	1,0%
Genom djurskydds- och djurrättsorganisationer	57	14,0%
Jag kan inget om kor	24	5,9%
Annanstans ifrån	41	10,1%
Totalt antal svar	406	

Det var 186 (46%) respondenter som vid något tillfälle varit på ett publikt ko-/betessläpp. De som hade varit på ett publikt ko-/betessläpp ombads att med ett ord beskriva hur kornas sinnesstämning upplevts när de släpptes ut på betet. Det ordet som förekom med högst frekvens var: glada/glädje (Fig. 2). Orden lyckliga/lycka var också vanligt förekommande. Majoriteten av orden som respondenterna beskrev kornas sinnesstämning med var positivt laddade (Fig. 2) men det förekom även ord såsom: rädda, trångt och förvirrande, dock i betydligt lägre frekvens.

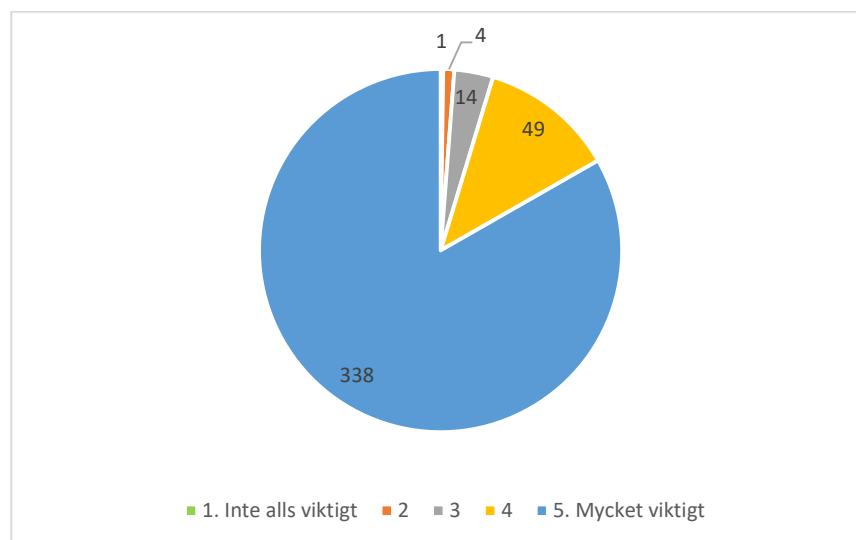

respondenterna svarade på om de var medvetna om att beteskravet inte gäller tjurar och kalvar var det 165 (41%) som svarade "Ja" och 241 (59%) svarade "Nej".

Tabell 2. Vilket/vilka av följande påståenden som respondenten trodde stämde med avseende på gällande beteskravet. Respondenten kunde välja flera svar.

	Antal svar	Antal svar (%)
Mjölkkorna måste ha tillgång till utevistelse året om	61	15,0%
Mjölkkorna måste gå på bete hela sommaren	205	50,5%
Mjölkkorna behöver gå ute varje dag men tas in under natten	75	18,5%
Mjölkkorna behöver inte gå ute mer än några timmar per dygn	152	37,4%
Kalvar ska hållas utomhus sommartid	62	15,3%
Tjurar ska hållas utomhus sommartid	57	14,0%
Totalt antal svar	406	

På frågan om hur viktigt det var som konsument att mjölkkorna får tillgång till utevistelse/bete svarade 95% att det var "mycket viktigt" eller "viktigt" med utevistelse/bete för mjölkkorna (Fig. 4).

Fig. 4 På en skala mellan 1–5 hur viktigt det var för respondenten som konsument att mjölkkorna får tillgång till utevistelse/bete. Angivet i antal svar (n= 406).

När det gäller frågan varför respondenten anser att beteskravet är viktigt är det kornas välfärd som flest respondenter värderar högt, 351 personer ansåg att beteskravet var mycket viktigt för kornas välfärd (Fig. 5). Det var 92% (374 svaranden) som trodde att nötkreaturen skulle kunna påverkas negativt av att aldrig

få komma ut på bete. På samma fråga svarade 20 personer (5%) “Kanske” och 12 stycken (3%) svarade att de inte trodde att nötkreaturen kunde påverkas negativt.

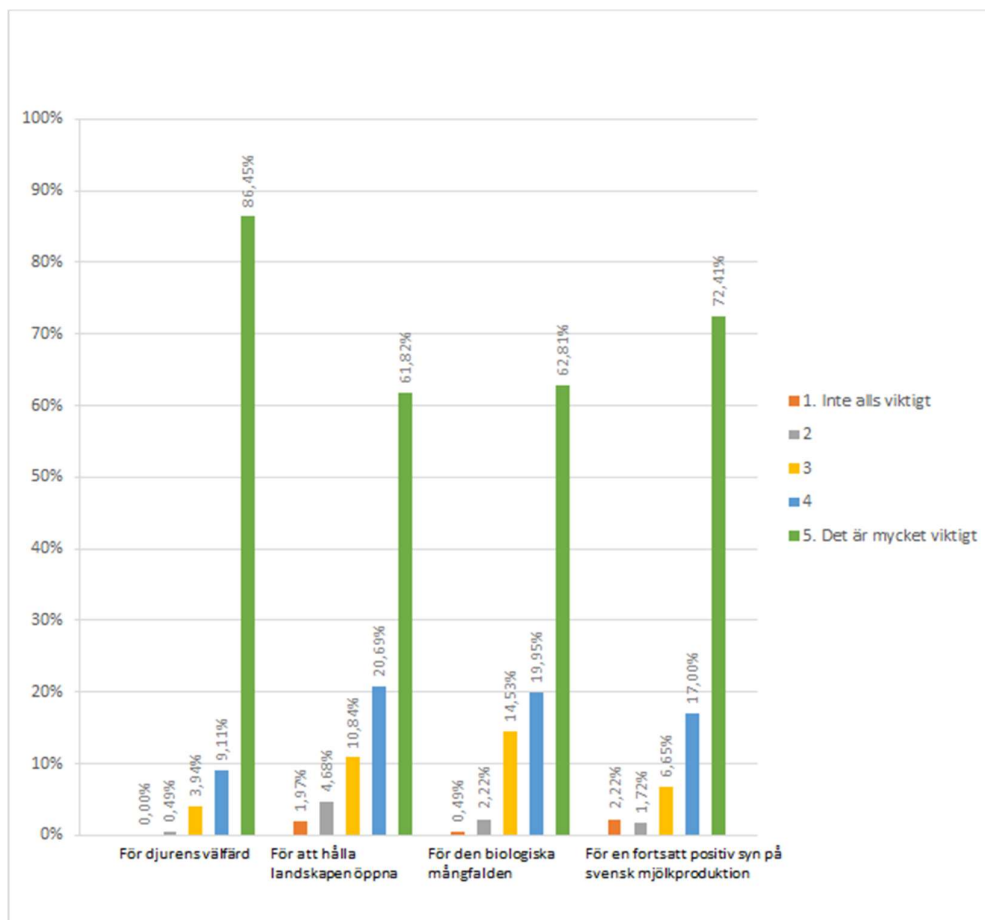

Fig. 5 På en skala mellan 1–5, i vilken grad höll respondenten med om påståendena som handlade om varför de ansåg att beteskravet är viktigt (n= 406).

Respondenternas inställning till att kor skulle spendera hela sina liv inomhus var generellt sett negativ. Av alla svarande var det 385 som var mycket eller ganska negativt inställda till att kor aldrig skulle få komma ut (Fig. 6). Fem respondenter var mycket eller ganska positivt inställda till att korna skulle spendera hela livet inomhus. Sexton personer fyllde i att de varken hade en negativ eller positiv inställning (Fig. 6).

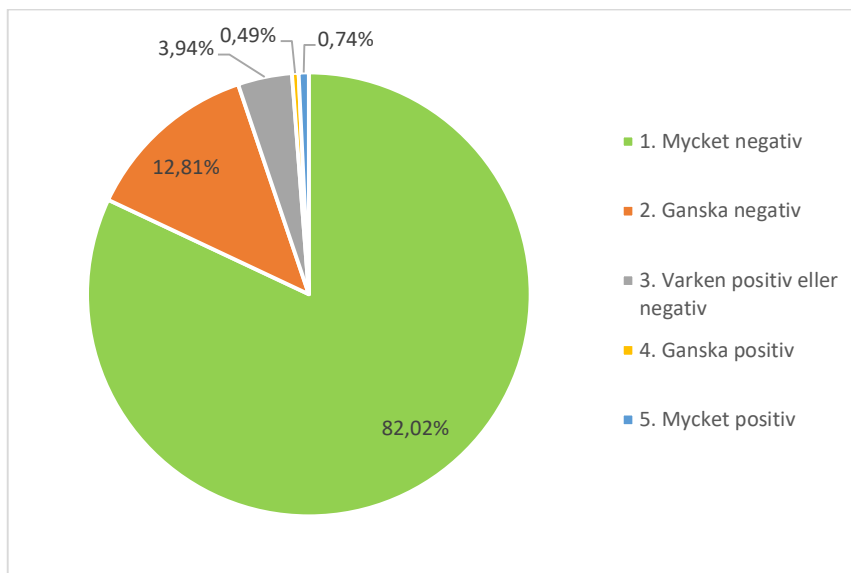

Fig. 6 På en skala mellan 1–5 vad var respondentens inställning till att kor skulle spendera hela sina liv inomhus. Angivet i procent (n= 406).

Om korna i Sverige inte skulle få gå ut på bete svarade 361 respondenter att det skulle kunna påverka dem till att minska sin konsumtion av mejeriprodukter (Fig. 7). Vidare svarade 45 personer att det inte skulle påverka deras konsumtion av mejeriprodukter. När respondenterna skulle svara på om de skulle vara beredda att betala mer för mjölk som kom från betande kor jämfört med mjölk som kom från kor som alltid hålls inomhus var det 308 (76%) som svarade “Ja, definitivt”, 77 (19%) svarade “Ja, kanske” och 11 (3%) svarade “Nej”. Tio (2%) respondenter angav att de inte hade någon åsikt i frågan.

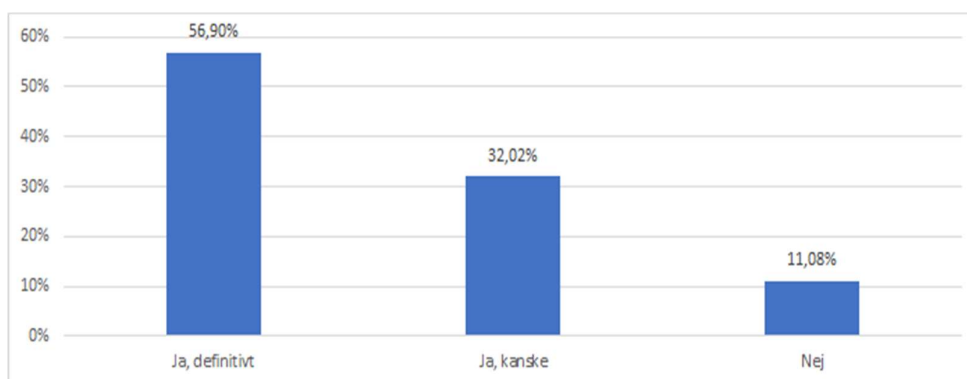

Fig. 7 Om respondenten ansåg att hens konsumtion av mejeriprodukter skulle kunna minska ifall svenska kor inte skulle få gå ute på bete. Angivet i procent (n= 406).

Av respondenterna var det 58% (234 personer) som svarade att de inte var medvetna om att LRF arbetar för att beteskravet delvis ska försvinna. Det var dock 172 personer (42%) som svarade att de var medvetna. Respondenterna hade möjlighet att i en fritextruta svara på varför de trodde att LRF driver att beteskravet delvis ska försvinna. Det var 354 respondenter som valde att svara på frågan. Det var vanligt förekommande att respondenten trodde att det var på grund av ekonomiska skäl som LRF arbetar för delvis borttagning av beteskravet. “Ekonomi” och “Pengar” var de orden som återkom i högst frekvens bland fritextsvaren.

Det inkom spridda svar gällande påståendet ifall respondenten höll med om att det sker en normalisering via reklam och nyhetsartiklar av att hålla kor inomhus. Det var 120 personer som angav att de inte hade någon åsikt angående påståendet (Fig. 8). Vidare var det 166 personer som inte höll med om påståendet. Femtiofem personer ansåg att en normalisering pågår (Fig. 8).

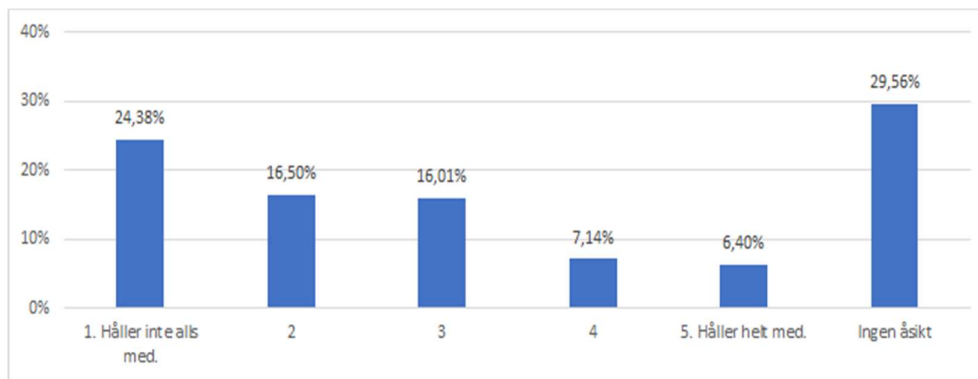

Fig. 8 På en skala mellan 1–5, i vilken grad höll respondenten med om att det håller på att ske en normalisering via reklam och nyhetsartiklar av att hålla kor inomhus. Angivet i procent (n= 406).

Totalt 322 respondenter trodde att lantbrukaren kommer att fortsätta att släppa ut sina kor på bete även om beteskravet försvinner, men i mindre utsträckning än tidigare (Fig. 9). Tjugosju svarade “Ja, definitivt” på frågan medan 57 svarade “Nej”.

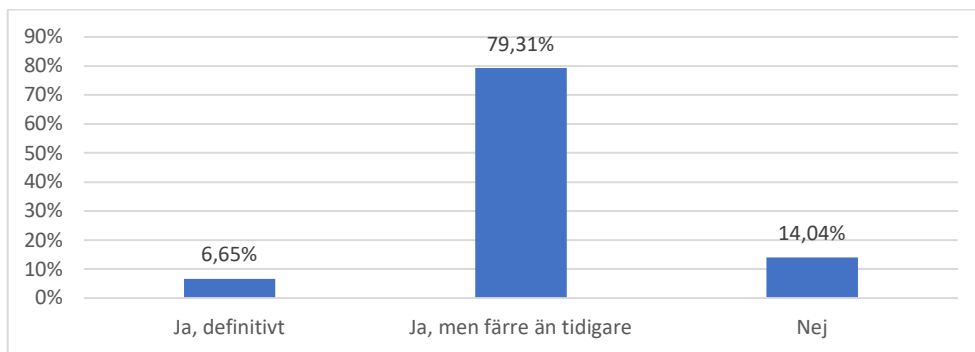

Fig. 9 Om respondenten trodde att bönderna frivilligt kommer att fortsätta att släppa ut sina kor på bete om de inte längre måste. Angivet i procent (n= 406).

På frågan om respondenten tyckte att Sverige ska ha ett fortsatt krav om att mjölkkor måste få komma ut på sommarbete svarade 396 personer att det var viktigt att behålla lagstiftningen gällande sommarbete (Fig. 10). Endast 14 personer svarade nej (Fig. 10).

Fig. 10 Tyckte respondenten att vi ska fortsätta att ha ett krav i Sverige om att mjölkkor måste få komma ut på sommarbete. Angivet i procent (n= 406).

4.2. För- och nackdelar med sommarbete för mjölkkor

4.2.1. Hälsa

Fördelar och förtjänster avseende kornas hälsa

Betesdriften kan påverka kornas välfärd positivt då utevistelsen generellt innebär mer utrymme, vilket erbjuder större rörelsefrihet och skapar större möjligheter för korna att motionera ordentligt (Falk *et al.*, 2012; Mee & Boyle, 2020; Shepley *et al.*, 2020a; Smid *et al.*, 2020). Sommarbete leder till att korna går mer jämfört med lösdrift eftersom de betar istället för att stå vid foderbordet, och tar sig till och från betet (Crump *et al.*, 2019; Hernandez-Mendo *et al.*, 2007; Mee & Boyle, 2020). Att korna rör sig mer kan vara till fördel för både deras fysiska och psykiska hälsa (Crump *et al.*, 2019).

Det finns ett brett stöd i litteraturen som visar att betesdrift har positiv inverkan på ben- och klövhälsan hos nötkreatur (Arnott *et al.*, 2017; Crump *et al.*, 2019; Haskell *et al.*, 2006; Hernandez-Mendo *et al.*, 2007; Olmos *et al.*, 2009). Hälta är vanligare bland kor som är inomhus året runt (Haskell *et al.*, 2006). Skador på benen tycks bland annat uppkomma på grund av att kon skaver knäna mot betongen eller stöter emot inredningen i stallet (Burow *et al.*, 2013; Haskell *et al.*, 2006). Kor som hålls inne i stallar går ofta på betonggolv (Charlton & Rutter, 2017; Hernandez-Mendo *et al.*, 2007). För att undvika det hårda stallgolvet antas korna välja att stå i liggbåsen istället. Betets mjukare mark bidrar med ett underlag som ger kon bättre komfort än golvet i stallarna, vilket underlättar läkningen av sårskador på ben och klövar (Arnott *et al.*, 2017; Crump *et al.*, 2019; Hernandez-Mendo *et al.*, 2007; Olmos *et al.*, 2009; Wagner *et al.*, 2017).

Kor som har tillgång till bete drabbas i lägre frekvens av mastit jämfört med kor som regelbundet hålls inomhus (Arnott *et al.*, 2017; Charlton & Rutter, 2017; Washburn *et al.*, 2002). Det beror på att det är mindre risk för kor på betesdrift att bli trampade på sina spenar samt att infektionstrycket är lägre på bete (Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008).

Risker och utmaningar avseende kornas hälsa

När korna hålls på bete är det inte lika lätt att kontrollera att korna får i sig tillräckligt med foder samt om fodret i sig är tillräckligt näringsrikt (Charlton *et al.*, 2011a; Charlton *et al.*, 2011b; Charlton *et al.*, 2013; Haskell *et al.*, 2006). Dessutom

är det inte alltid som näringsbehovet kan tillfredsställas om fodret endast består av bete. Motupalli (*et al.* 2014) fann dock att foderintaget hos kor på bete kunde ligga på samma nivå som hos korna som hölls inne året om. Betesdrift kan öka den negativa energibalansen som i regel sker hos mjölkkor i början av laktationen (Arnott *et al.*, 2017).

Ogynnsamma och extrema väderförhållanden kan ha stor negativ påverkan på djurens välfärd om de inte har tillgång till skydd (Arnott *et al.*, 2017; Charlton & Rutter, 2017; Crump *et al.*, 2019). Djur som hålls på bete kan drabbas av värmestress vilket kan ha en negativ påverkan på fertiliteten samt produktionen (Arnott *et al.*, 2017). Inomhus får djuren skydd mot både regn, värme och kyla (Charlton & Rutter, 2017; Legrand *et al.*, 2009).

I strid med tidigare nämnda fördelar gällande betets inverkan på mastit menar Arnott *et al.* (2017) att risken för så kallad sommarmastit är högre hos kor på bete. Om korna konstant hålls inomhus skulle risken för sommarmastit kunna undvikas (Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). Vid betesdrift kan även risken att utsättas för gastrointestinala parasiter samt smittsamma patogener öka (Arnott *et al.*, 2017; Mee & Boyle, 2020; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008).

4.2.2. Dödlighet

Fördelar samt utmaningar avseende dödlighet

Dödligheten var lägre hos kor som hade tillgång till bete jämfört med kor som hölls i stallar året runt (Arnott *et al.*, 2017; Burow *et al.*, 2011). Här har ett samband observerats mellan dödligheten hos korna och tiden på bete, desto längre tid korna tillbringade på bete desto mer minskade dödligheten (Burow *et al.*, 2011).

En observation som noterades av Burow *et al.* (2011) är att om nötkreaturen själva kunde alternera mellan bete och att vara inomhus ökade dödligheten hos dem. Detta samband antar författarna kan bero på att korna som mest skulle gynnas av fördelarna med betesdriften inte tar sig ut på betet då de kan vara försvagade. Kor som var halta stannade i högre utsträckning kvar inomhus trots tillgång till bete (Charlton *et al.*, 2011a). Korna var inte villiga att gå det avstånd som krävdes för att komma till betet när de hade ont av hältan (Charlton *et al.*, 2011a).

4.2.3. Produktion

Fördelar och utmaningar avseende kornas produktion

Studier som undersökt huruvida mjölkavkastningen påverkas av att kor befinner sig på bete under en begränsad tid på dygnet påvisar att mjölkavkastningen inte

behöver påverkas negativt (Chapinal *et al.*, 2010; Charlton *et al.*, 2011a; Kennedy *et al.*, 2009; Kismul *et al.*, 2018). I studier där kor fått tillgång till bete samt utfodrats med en begränsad mängd ensilage förblev mjölkavkastningen oförändrad (Chapinal *et al.*, 2010; Charlton *et al.*, 2011a; Kismul *et al.*, 2018). En studie visade att nötkreatur som gavs tillgång till bete producerade mer mjölk jämfört med de som konstant hölls inne i stallen (Motupalli *et al.*, 2014). Samma författare reflekterade att möjligheten att välja sin miljö tycktes leda till en positiv välfärd och högre produktion.

Det finns studier som kommit fram till att betesdrift ledde till minskad mjölkproduktion (Hernandez-Mendo *et al.*, 2007; Kolver & Muller, 1998; White *et al.*, 2002). White *et al.* (2002) observerade en minskning på 11,1% i mjölkproduktionen hos kor som hölls på bete jämfört med inomhus. Med tillräckligt näringsrikt foder på betet kan korna bli mindre benägna att ta sig ifrån betet och in i stallet för att mjölkas (Kismul *et al.*, 2018). Betet kan även ha en negativ inverkan på högproducerande kors välfärd eftersom det kan förekomma stora variationer i betets näringsnivå vilket försvårar regelbunden mjölkning (Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). Lägre produktionsnivå behöver inte nödvändigtvis betyda sämre välfärd (Mee & Boyle, 2020).

4.2.4. Reproduktion

Fördelar avseende kornas reproduktion

Marken på bete är mindre halkig jämfört med betong eller andra typer av golv (Charlton & Rutter, 2017). Hälta eller andra skador kan exempelvis uppstå om kon halkar eller ramlar när den försöker bestiga en annan ko (Smid *et al.*, 2020). Om golvet riskerar att utlösa smärta finns det en risk att det minskar villigheten att utföra beteenden som kopplas till brunst (Smid *et al.*, 2020). Marken på betet ger korna bättre fotfäste, betesdrift kan därför främja möjligheten att utföra brunstbeteenden (Smid *et al.*, 2020). Washburn *et al.* (2002) presenterade att reproduktionsnivån var samma för kor som tillbringade sin tid på bete och kor som hölls inomhus. Annan forskning har dock kommit fram till att betesdrift positivt påverkar reproduktionen, bland annat uppkommer färre fall av fördröjd ägglossning och lägre frekvens av embryonal dödlighet (Mee & Boyle, 2020).

Ingen fakta har hittats som påvisar att bete påverkar reproduktionen negativt.

4.2.5. Beteende och emotionellt välmående

Fördelar och förtjänster avseende kornas beteende

Genom att ge korna valmöjlighet mellan betesdrift och inomhusvistelse kan kunskap samlas om hur viktig betesdriften är för korna (Charlton *et al.*, 2013). När korna får möjlighet att välja mellan att stanna kvar inomhus eller ta sig ut på bete har en preferens eller delvis preferens för bete observerats (Arnott *et al.*, 2017; Charlton *et al.*, 2011a; Motupalli *et al.*, 2014; Shepley *et al.*, 2017). Preferens för betesdrift kan variera mellan 57,8%-98,01% (Charlton *et al.*, 2011a; Charlton *et al.*, 2013; Motupalli *et al.*, 2014; Shepley *et al.*, 2017). Tillgången till bete är lika viktig för korna som tillgången till färskt foder, det visar en studie där korna var lika eller mer villiga att ta sig igenom en grind med tyngder för att komma åt betet som för att komma åt färskt foder (von Keyserlingk *et al.*, 2017).

Även i studier där avståndet mellan stallet och betet varierade har en fortsatt delvis preferens för betesdrift registrerats (Charlton *et al.*, 2013; Motupalli *et al.*, 2014). Preferens för bete dagtid minskade i takt med att avståndet som korna behövde gå till betet ökade (Charlton *et al.*, 2013; Motupalli *et al.*, 2014). Preferens för bete förblev under nattetid oavsett avstånd (Charlton *et al.*, 2013; Motupalli *et al.*, 2014). Att en högre preferens för bete sågs under natten spekulerade författarna kunde bero på att korna föredrog betet som liggplats samt att under dagen var korna mer motiverade att äta än att gå en lång sträcka till bete (Charlton *et al.*, 2013).

I ett försök framkom det att kor som hölls på bete inte var lika snabba på att ta sig fram till en hink med belöning, ett resultat som kopplades samman med en minskad belöningsförväntan (Crump *et al.*, 2021). Författarna tolkade minskningen som en indikator på att kor med tillgång till bete hade ett mer tillfredsställande liv, att förse korna med bete har alltså en positiv inverkan på deras emotionella välmående (Crump *et al.*, 2021). Den positiva effekten stannar dock bara kvar så länge korna fortfarande hålls på betet (Crump *et al.*, 2021).

Att hålla nötkreaturen inomhus i lösdriftssystem kan förhindra utförandet av naturliga beteenden (Charlton *et al.*, 2013). Understimulering kan leda till välfärdsproblem och kor som regelbundet hålls inomhus kan under en lång period ha väldigt lite att sysselsätta sig med (Crump *et al.*, 2019). Tillgången till bete underlättar och uppmuntrar förekomsten av naturliga beteenden (Arnott *et al.*, 2017; Crump *et al.*, 2019; Falk *et al.*, 2012; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). En studie fann att kor som utförde stereotypa beteenden när de hölls i stall upphörde att utföra stereotypierna under tiden korna var på bete (Redbo, 1990). Betesdrift bidrar till mindre frustrerade kor (Arnott *et al.*, 2017; Crump *et al.*, 2021).

I miljöer där kornas möjlighet till rörelse begränsas kan det vara svårt för korna att anpassa sina rörelser till den tillgängliga ytan (Enriquez-Hidalgo *et al.*, 2018). Att korna i stallar blir begränsade i antalet positioner de kan inta när de ska ligga ner kan vara en anledning till att betesdrift föredras av korna, då de på bete har större möjlighet att utföra alla olika liggpositioner (Smid *et al.*, 2020). Längre och samtidigt färre viloperioder observerades hos korna som var på betesdrift (Arnott *et al.*, 2017; Crump *et al.*, 2019; Olmos *et al.*, 2009). Korna som var på bete uppvisade en bättre synkronisering i flocken när de skulle ligga ner, det blev mindre konkurrens om liggplatser samt att korna kunde lägga sig ner vart och när de ville (Crump *et al.*, 2019; Falk *et al.*, 2012). Mindre aggressiva interaktioner har observerats hos kor på bete (Arnott *et al.*, 2017; Falk *et al.*, 2012). Troligtvis beror detta på att betet erbjuder tillräcklig plats för att djuren ska kunna undvika och ge varandra utrymme (Charlton & Rutter, 2017).

Risker och utmaningar avseende kornas beteende

Resultatet som Charlton *et al.* (2011b) framför i sin studie motsäger tidigare nämnda studier som påvisat en preferens för bete. Studien noterade en delvis preferens för kor att vistas inomhus. Vidare observerades det att kor med hög mjölkavkastning föredrog att stanna kvar inomhus i större utsträckning jämfört med kor med lägre mjölkavkastning (Charlton *et al.*, 2011b). Det finns även forskning som trots observerad preferens för bete nattetid samtidigt har sett en preferens hos korna att stanna inomhus under dagtid (Falk *et al.*, 2012; Knaus, 2016; Legrand *et al.*, 2009). Tiden på betet minskade när temperaturen utomhus ökade samt när det började regna (Charlton *et al.*, 2011b; Falk *et al.*, 2012; Knaus, 2016; Legrand *et al.*, 2009; Shepley *et al.*, 2017). Detta resultat pekar mot att korna använder stallet som skydd mot ogynnsamma väderförhållanden. Falk *et al.* (2012) fann även att preferens att stanna inomhus dagtid förblev densamma även om alla liggplatser var upptagna i stallet.

4.3. Vilka konsekvenser skulle ett slopat beteskrav kunna innebära

Runt om i Europa syns en trend mot mindre bete, där allt fler lantbrukare i olika länder väljer att inte låta korna komma ut under sommaren (Becker *et al.*, 2018; Charlton & Rutter, 2017; Meul *et al.*, 2012; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2020). Storskaliga gårdar med fokus på en hög avkastning per ko antas ligga bakom minskningen (Thomet *et al.*, 2011; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). Att mjölkproduktionen intensifieras anses vara nödvändigt för att branschen ska leva upp till den ökade efterfrågan, och betesdriften tycks förhindra strukturutvecklingen (Arnott *et al.*, 2017;

Jordbruksverket, 2014; Mee & Boyle, 2020). Det är beteskravet i lagstiftningen som anses vara den faktor som förhindrar betesdriften från att försvinna i Sverige (Daatselaar *et al.*, 2013; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2020). I Danmark där ingen motsvarighet till beteskravet existerar har intensifieringen i mjölkproduktionen skett betydligt snabbare än i Sverige (Jordbruksverket, 2014).

4.3.1. Djuren

Det är viktigt att kunna urskilja de olika inhysningssystemen för att skapa en förståelse för hur levnadsförhållandena kan påverka kornas välfärd (Shepley *et al.*, 2020b). I lösdriftssystem kan kon röra sig fritt och är inte bunden till sitt liggbås som kor i uppbundna stall är. Vissa aktiviteter som exempelvis att ligga ner är begränsade till specifika områden i stallet vilket innebär att möjligheten att utföra somliga beteenden/aktiviteter är begränsad (Shepley *et al.*, 2020b). Sommarbete ökar normalt sett storleken på den tillgängliga ytan och erbjuder ett mjukare underlag, vilket beskrivs närmare i avsnitt 4.2.1. På betesdrift kan korna även beta, något som inte är möjligt i stall (Smid *et al.*, 2020). Det anses generellt vara lättare att motarbeta och förebygga utmaningarna som sommarbete kan medföra, än att hindra de utmaningar som kan uppstå när korna konstant hålls inomhus (Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008).

Med fokus på nötkreaturens välfärd är det inte möjligt att jämföra lösdrift, även om det gäller ett modernt stall, med betesdrift som erbjuder färskt bete, lågt betestryck och en mark som är väl-dränerad (Daatselaar *et al.*, 2013; Jordbruksverket, 2014). Trots att moderna lösdriftsstall kan motverka flera av utmaningarna som kan uppstå i system utan bete gynnas djurhälsan bäst i inhysningssystem som efterliknar naturligt bete så nära som möjligt (Bergsten, 2011; Daatselaar *et al.*, 2013). I avsnitt 4.2 togs fördelarna med sommarbete för mjölkkor upp, dessa fördelar försvinner om mjölkkorna inte får tillgång till bete. Exempelvis kan det orsaka en stigande frekvens av sjukdom, vilket kan leda till en ökad antibiotikaanvändning (Ekesbo, 2015).

4.3.2. Konsumenten

Betesdrift bidrar med en positiv bild på mjölkproduktionen. Att korna i den svenska livsmedelsproduktionen ges tillåtelse att beta är viktigt för svenska konsumenter och även för samhället (YouGov, 2015; YouGov, 2021). Det blir alltmer uppmärksammat att europeiska konsumenter värderar kornas förmåga att utföra naturliga beteenden högt och att betet anses vara en viktig faktor som bidrar till kornas välfärd (Burow *et al.*, 2013; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). I en svensk konsumentundersökning framgick det att utevistelse är en viktig faktor när konsumenterna ska göra sitt val av animaliska livsmedel (YouGov, 2021). Att

dessutom se korna ute i naturen och på betesmarkerna är generellt uppskattat av allmänheten (Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). Minskad tid på bete ökar risken för skador vilket enligt Burow *et al.* (2013) tyder på att nuvarande inomhussystem inte lever upp till de förväntningar som konsumenten har på miljön där nötkreaturen lever. På grund av konsumenternas ökade efterfrågan på produkter från nötkreatur där välfärden anses god har livsmedelsbutiker och mejeriföretag börjat prioritera mjölk som kommer från gårdar med betesdrift (Wilkinson *et al.*, 2020). För att lyckas med en sådan strategi krävs det dock att konsumenten prioriterar dessa produkter och är villig att betala för varorna (Wilkinson *et al.*, 2020).

4.3.3. Lantbrukaren

Lantbrukarens attityd

Om nötkreatur får tillgång till bete beror på flera faktorer, bland annat lantbrukarens egen inställning och uppfattning om betesdrift (Daatselaar *et al.*, 2013; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2020). Lantbrukare som erbjuder betesdrift är generellt sett mer positiva till bete och medvetna om de fördelar som betesdrift kan bidra med, medan lantbrukare som håller korna inomhus är mer skeptiska till bete och mer uppmärksamma på de utmaningar som kan uppstå vid betesdrift (Becker *et al.*, 2018).

Ekonomi och produktion

Betesdrift anses inte alltid som det bästa alternativet när fokus ligger på en hög mjölkproduktion eftersom möjligheten att kontrollera näringsinnehåll i bete samt fodermängd kan vara begränsad (Daatselaar *et al.*, 2013; Knaus, 2016). Påverkan som betet har på mjölkproduktionen nämns i avsnitt 4.2.3. Ett försök att höja lönsamheten är att utöka storleken på besättningen, utökningen medför dock andra utgifter som exempelvis nya anläggningar (Parsons *et al.*, 2004). I en amerikansk studie av Parsons *et al.* (2004) ledde utgifterna till att lantbrukaren generellt behövde minst fördubbla besättningsstorleken om en ekonomisk vinst skulle ske. Det är inte ovanligt att lantbrukare har stora skulder och lantbrukare som utfört stora investeringar behöver nyttja sina anläggningar maximalt av ekonomiska skäl (Jordbruksverket, 2014; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2020). Jordbruksverket (2014) kom i sin rapport fram till att betesdrift leder till större ekonomiska kostnader jämfört med gårdar där korna regelbundet hålls inne. Faktorer som kan leda till en lägre intäkt vid betesdrift är bland annat mindre mjölkavkastning, lägre fetthalt i mjölken och högre arbetstidsåtgång per ko (Daatselaar *et al.*, 2013; Jordbruksverket, 2014).

Det finns dock studier där det framförts att betesdrift kan hålla en jämn eller till och med högre inkomstnivå jämfört med system där korna hålls inne (Ekesbo, 2015; White *et al.*, 2002). I studien av Ekesbo (2015) framgick det att beteskravet i Sverige gav en vinst per ko och år. De faktorer som ledde till vinst var bland annat lägre dödlighet och utslagningsfrekvens samt en god hälsa (Ekesbo, 2015; Jordbruksverket, 2014; White *et al.*, 2002). En annan faktor som haft positiv inverkan på ekonomin vid betesdrift är att foderkostnaderna var generellt lägre för kor som hölls på bete jämfört med kor som hölls inomhus året runt (Daatselaar *et al.*, 2013; Fontaneli *et al.*, 2005; White *et al.*, 2002). Lägre frekvens av mastit hos kor på bete har ett ekonomiskt värde då det innebär mindre mjölkförlust samt lägre utslagningskostnader (Jordbruksverket, 2014; White *et al.*, 2002).

Möjligheten att förse nötkreaturen med bete blir alltmer problematisk i takt med att besättningsstorlekarna ökar, desto större besättning desto större betesyta behövs (Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). När behovet av betesyta ökar blir det samtidigt svårare för lantbrukaren att skaffa betesmark som ligger i kontakt med eller inom rimligt avstånd ifrån stallet (Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008). För vissa lantbrukare blir därför betesdrift en hämmande faktor som förhindrar en strukturell utveckling (Jordbruksverket, 2014; Shepley *et al.*, 2020b). Det är inte bara den ökade efterfrågan på större marker som utmanar en fortsatt betesdrift utan även klimatförändringar, lantbrukarnas inställning och nyutvecklad teknik är några faktorer som har stor inverkan (Daatselaar *et al.*, 2013; Shepley *et al.*, 2020b; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2020).

5. Diskussion

5.1. Vad är konsumentens inställning till ett slopat beteskrav

Denna studie indikerar att svenska konsumenter är emot ett slopat beteskrav. Resultatet indikerar även att konsumenter generellt har en positiv inställning till svensk mjölkproduktion, vilket stämmer överens med tidigare undersökningar (YouGov, 2015; YouGov, 2021). Det är intressant att konsumenter generellt har en positiv syn på hur djur inom svensk mjölkproduktion har det, samtidigt som många hade dålig insikt i vad det svenska beteskravet innebär. Eftersom konsumenterna främst fick kunskap från grannar eller släktingar kan man anta att kunskapen håller en viss nivå eftersom de har varit i kontakt med personer som antas vara väl insatta i branschen. Samtidigt kan informationen från släktingar/grannar variera. Ifall kunskapen kommer ifrån media kan man diskutera vilken mediekanal konsumenten använder sig av. Det är viktigt att vara källkritisk då det finns många forum som bara belyser vissa sidor av mjölkproduktionen, såväl positiva som kritiska. Det finns även forskning som visar att konsumenter har en övertro till hur djuren hålls (Borkfelt *et al.*, 2015).

LRF (2020d) påstår i sin motion att välfärden för mjölkkor i lösdriftstallar inte kommer påverkas negativt av att endast hållas inomhus, något som saknar vetenskaplig grund (Crump *et al.*, 2019; Ekesbo, 2015; Hernandez-Mendo *et al.*, 2007). Enligt resultatet i detta arbete verkar det dessutom som LRF saknar stöd från konsumenterna då över 90% ansåg att kornas välfärd skulle påverkas negativt av att enbart hållas inomhus. Det går i dagsläget bara att spekulera kring hur konsumenternas förtroende för LRF och mjölkbranschen kan påverkas om beteskravet försvinner. Utgår man ifrån enkätsvaren verkar konsumenterna tvivla på att alla lantbrukare frivilligt kommer fortsätta släppa ut sina kor på bete, vilket skulle innebära att en del kor aldrig får komma ut.

5.2. Vilka för- och nackdelar finns det för mjölkkor med sommarbete

Enligt litteraturen finns fler fördelar än nackdelar med betesdrift. Betet kan påverka korna positivt då sommarbete generellt erbjuder större ytor att röra sig på och även bidrar till en bättre synkroniserad flock och mindre aggressiva beteenden (Crump *et al.*, 2019; Falk *et al.*, 2012). Det kanske inte är förvånande eftersom större yta gör att djuren lättare kan undvika varandra och ta ut avstånd, vilket inte är lika lätt i stallgångarna. I avsnitt 4.2.1 presenteras fördelarna som betet har på ben- och klövhälsan. Med friska ben kan korna lättare röra sig och motionen är bra både för kons fysiska och psykiska hälsa.

Psykiska aspekter kring välfärden kan vara svåra att bedöma. Exempelvis är det lättare att bedöma lidandet av en skada jämfört med hur mycket djuret lider psykiskt av att leva i en ostimulerande miljö. Det är dock inget som innebär att man kan bortse ifrån det psykiska. Dagens djurskyddslag (2018:1192) omfattar dessutom såväl djurets fysiska som psykiska välmående, och kräver att båda delarna beaktas (prop. 2017/18:147). För att undersöka vad korna själva föredrar har preferenstest utförts, där ges korna möjlighet att välja mellan att stanna inomhus eller gå ut på bete. Påvisad preferens för att vistas på bete nattetid skulle kunna bero på svalare temperaturer ute nattetid samt ett underlag som korna föredrar framför underlaget i stallen.

Trots att djuren har en preferens för en resurs kan det vara svårt att avgöra hur stor påverkan resursen har på djurets välfärd (von Keyserlingk *et al.*, 2017). För att testa detta kan man undersöka hur villigt djuret är att kämpa för tillgång till resursen. Om djuret fortsätter att kämpa för resursen trots att svårighetsgraden ökar, kan resursen räknas som nödvändig (von Keyserlingk *et al.*, 2017). Är djuret inte villigt att kämpa kan det snarare räknas som ett privilegium (von Keyserlingk *et al.*, 2017). Med det i åtanke kämpade korna lika mycket för att komma åt färskt foder som för att få tillgång till betet (von Keyserlingk *et al.*, 2017). Betet skulle därför kunna anses som en nödvändighet för nötkreatur. Det har även visat sig att betet påverkar kons emotionella välmående positivt (Crump *et al.*, 2021).

Den nackdel/utmaning, som varit mest framträdande när det gäller bete är att det är svårt att se till att korna får i sig tillräckligt med näringsrik föda (Charlton *et al.*, 2011a; Charlton *et al.*, 2011b; Charlton *et al.*, 2013; Haskell *et al.*, 2006). Kvaliteten på betet kan variera stort och även mängden bete varierar under betesperioden (Charlton *et al.*, 2011b; Charlton *et al.*, 2013). Man skulle dock kunna anta att detta problem kan underlättas ifall korna får begränsad tillgång av foder på betet. Ogynnsamma väderförhållanden kan också leda till problem då djuren kan utsättas

för hett väder, blåst och nederbörd (Arnott *et al.*, 2017; Charlton & Rutter, 2017; Crump *et al.*, 2019). Inomhus kan det finnas fläktar och ventilation, något som är komplicerat att erbjuda på betet (Charlton & Rutter, 2017; Legrand *et al.*, 2009). Ett bra vindskydd skulle kunna ge skydd både mot stark sol och nederbörd. För att undvika stark sol och risk för värmestress kan ett alternativ vara att hålla korna inne under de varmaste timmarna på dygnet och på bete under eftermiddagen till tidig morgon.

Med hänsyn till fördelarna som betet erbjuder korna, är det mycket som talar för att dagens moderna stallar fortfarande inte kan ersätta bete vad gäller kornas hälsa och välfärd. De nackdelar/utmaningar som kan uppstå på bete skulle kunna åtgärdas utan att betesdriften behöver tas bort.

5.3. Vilka konsekvenser skulle ett slopat beteskrav kunna innebära

Forskning som undersöker vad ett slopat beteskrav kan få för konsekvenser är begränsad. Eftersom den internationella trenden mot färre betande djur fortsätter och har skett de senaste åren kan man anta att den kommer hålla i sig, vilket gör att färre djur kommer komma ut på bete. Då det är beteslagstiftningen som ansetts vara den faktor som hindrat att samma trend sker i Sverige (Daatselaar *et al.*, 2013; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2020) är det rimligt att anta att om beteskravet försvinner kommer mjölkkor inte hållas på bete i samma utsträckning som tidigare även i Sverige. Jag antar att konsekvenser som uppstår ifall korna inte kommer ut på bete blir att korna får en mer begränsad miljö där de inte kan utföra sin fulla repertoar av beteenden (Shepley *et al.*, 2020b). Om man utgår ifrån att korna inte kommer att släppas ut kommer de heller inte kunna beta, ett beteende som är naturligt för dem (Kilgour, 2012; Smid *et al.*, 2020).

Betesdriften bidrar till en positiv bild av mjölkproduktionen vilket ses i både enkäten samt i litteraturen. Om betesdriften försvinner kommer det möjligtvis försämra konsumentens bild och tillit till mjölkproduktionen. Konsumenterna har ett fortsatt intresse av att korna får komma ut på bete. Det kan även hända att mjölk från kor som enbart hålls inomhus kommer bli bortprioriterad av livsmedelsbutikerna då mjölk från betande djur prioriteras på grund av konsumentens intresse för mjölk från betande djur (Wilkinson *et al.*, 2020). Å andra sidan finns det länder där lantbrukarna erbjuds mer betalt för mjölk som kommer från betande kor (Daatselaar *et al.*, 2013). Ett sådant system är dock inte oproblematiskt då det förutsätter att konsumenten är villig att prioritera mjölken från betande kor, vilket troligtvis kommer ha ett högre pris. Trots att konsumenten

utger sig för att vilja betala mer för mjölk från betande kor, finns det en risk att det konsumenten säger inte återspeglas i hens handling (Webster, 2001) och att det då riskerar leda till en utebliven vinst för lantbrukarna. Dessutom bygger systemet på att marknadskrafterna ska styra och om konsumenterna säger genom sina handlingar att de väljer den billiga mjölken kommer drivkraften för att frivilligt släppa ut korna på bete försvinna. Eurobarometer (2015) visar även att konsumenter inte vill ha all makt, utan vill att politiker ska ta sitt ansvar genom lagstiftning.

Det går inte att få EU-stöd för något som ingår i lagstiftningen eller anses vara praxis i ett land (LRF, 2020a), vilket betesdrift för mjölkkor i dagsläget anses vara. En majoritet av konsumenterna angav att deras konsumtion av mejeriprodukter skulle kunna minska ifall svenska mjölkkor inte får komma ut på bete. Mitt antagande är att i kombination med att praxis inte tillåter mjölkföretagen att ta mer betalt för mjölk från betande kor riskerar lantbrukarna att förlora på ett borttaget beteskrav. Det finns därför en risk att borttagning av beteslagstiftningen inte kommer leva upp till den förväntan som målats upp av LRF.

Betesdrift kan vara en utmaning för lantbrukaren och dess ekonomi (Jordbruksverket, 2014), samtidigt finns andra studier där man funnit att betesdrift kan hålla en jämn eller till och med högre inkomstnivå (Ekesbo, 2015; White *et al.*, 2002). Oavsett behöver man ha hänsyn till lantbrukarens sida då mjölkproduktionen blir ohållbar om ekonomin inte går runt. Mycket är samtidigt upp till lantbrukaren och hens egen inställning till bete (Becker *et al.*, 2018; Daatselaar *et al.*, 2013; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2008; Van den Pol-van Dasselaar *et al.*, 2020). Trots att lantbrukaren har en vilja att ha korna ute kan trenden mot intensifiering mer eller mindre tvinga lantbrukaren att inte låta korna vara ute, om lantbrukaren vill stanna kvar i branschen. Om mjölkproduktionen fortsätter i samma riktning där besättningsstorleken ökar kan det bli komplicerat rent praktiskt att fortsätta med betesdrift i nuvarande form för en hel del gårdar.

Jordbruksverket (2014), som kom fram till att lantbrukaren förlorar ekonomiskt på beteskravet, menade att de fördelar för mjölkorna som betet bidrar med behöver sättas emot att beteslagstiftningen leder till högre kostnader för lantbrukaren. Jag håller med om att det är viktigt att vara medveten om, men det behöver även läggas vikt på att inte förminska djurens mående. Det bör samtidigt funderas över till vilket pris man är villig att pressa ner välfärden. Som tidigare nämnt arbetar Livsmedelsstrategin för att den svenska produktionen ska öka, men betonar samtidigt att det inte får innebära en sänkt djurskyddsnivå (prop. 2016/17:104). Att räkna på kostnader/vinster som betesdrift bidrar med är väldigt komplicerat då det är många faktorer i produktionen som det behövs tas hänsyn till samtidigt som några

faktorer, speciellt de kopplade till nötkreaturens psykiska välmående, är väldigt svåra att mäta i pengar.

5.4. Etik och hållbarhet

Utfallet av debatten om beteskravet ska behållas eller slopas kan påverka vilken riktning mjölkproduktionen tar i framtiden. Beroende på riktningen mjölkproduktionens utveckling tar kan djurens välfärd påverkas negativt. Det får aldrig glömmas att trots att varje mjölkgård är ett företag med ekonomiska intressen är det levande varelser som lantbrukaren är skyldig att ta hand om efter bästa förmåga. Den nya djurskyddslagen (2018:1192) anger att vi ska främja en god djurvälfärd och respekt för djur. Regeringen anger i propositionen att respekt för djur innebär att alla djur har ett egenvärde oavsett vilken nytta vi människor har av dem (prop. 2017/18:147). Vilket innebär att ett djurs egenvärde ska sättas före det ekonomiska värdet de genererar. Betet tillför många fördelar som gynnar djurens välfärd och hälsa. Betesdrift är positivt då det skapar möjligheter för djuren att utföra naturliga beteenden som är bra både för deras fysiska och psykiska välmående. Det går inte att bortse från risken att fler individer kommer hållas inne om beteskravet försvinner. De fördelar som betet bidrar med är dock inte garanterade och djurhållningen för övrigt måste skötas för att kornas välfärdsbehov ska kunna tillfredsställas (Wagner *et al.*, 2017).

Betesmarker är viktiga kolsänkor (LRF, 2009). Den största inlagringen som sker är i exempelvis träd och buskar men inlagring av markkol kan även ske med åren i gräsmarker (LRF, 2009). Kväve som kommer från gödsel är vallar och bete bra på att ta tillvara (LRF, 2009). Betesdrift skulle även kunna vara mer miljövänligt då korna på bete får i sig födan direkt på plats vilket minskar behovet för lantbrukaren att använda maskiner för att frakta betet till stallet.

Lantbrukare som håller sina kor på bete får tillfredsställelse av jobbet när de kan jobba ute i naturen (Daatselaar *et al.*, 2013), frisk luft och motion är förmånligt även för människor. Betande djur ute i naturen anses vara en viktig tradition som bidrar med en god bild på lantbruket i samhället (Daatselaar *et al.*, 2013). Att se nötkreatur ute på markerna och att uppleva den biologiska mångfald som finns i Sverige bidrar till en ökad miljömedvetenhet hos allmänheten (LRF, 2009). Svenska betesmarker anses även vara ett kulturarv och det är viktigt att värna om kulturen så att den kan få fortsätta föras vidare till nästkommande generationer (LRF, 2009).

5.5. Litteraturens styrkor och svagheter

En studie fann att korna hade en preferens till att vara inomhus (Charlton *et al.*, 2011b), vilket skiljer sig från tidigare nämnda studier där preferens för bete observerats. Hur det kommer sig att resultaten skiljs åt kan bero på vilken erfarenhet korna har av bete sedan tidigare. I studien av Charlton *et al.* (2011b) framkom det att korna hade lite erfarenhet av bete sedan tidigare men att de var uppvuxna i stall, samtidigt som korna i studien av Shepley *et al.* (2017) hade stor erfarenhet av bete. Det verkar alltså som att kor med större erfarenhet av bete föredrar det i större utsträckning än kor utan tidigare erfarenhet. Tidigare erfarenhet kan påverka djurens preferens då de troligtvis är mer benägna att välja en miljö som är bekant och trygg (Smid *et al.*, 2020). I hur stor utsträckning erfarenheten påverkar är dock oklart och mer forskning inom området hade varit nödvändigt.

En svaghet med Jordbruksverkets rapport (2014) är att rapporten endast tagit hänsyn till företagsekonomiska effekter och inte inkluderat samhällsekonomiska eller etiska värden såsom vikten av öppna landskap, mindre antibiotikaanvändning och värdet för nötkreatur att utföra naturliga beteenden, olika aspekter som skulle kunna påverkat rapportens slutresultat. Samhällsekonomiska och etiska värden kan vara svåra att omvandla till siffror men det betyder inte att de värdena är mindre viktiga när slutsatser dras.

Både Jordbruksverkets rapport (2014) och Ekesbo (2015) tar upp betesdriftens lönsamhet utifrån svenska förhållanden vilket är en styrka då resultaten blir lättare att applicera i arbetet jämfört med studier som är utförda utomlands. Djurhållningen utomlands kan variera vilket betyder att betesdriften kan se väldigt olika ut beroende på vilket land studien är utförd i. I studien av Burow *et al.* (2013) observerades totalt 3148 kor, fördelen med det stora antalet djur är att mycket data kan samlas in vilket leder till mer tillförlitliga resultat och det blir lättare att dra korrekta slutsatser.

5.6. Metodens styrkor och svagheter

Styrkan med att använda enkät var att det kunde inkomma många svar, vilket hade varit svårare att uppnå med intervjuer. Vidare var enkät tidssparande jämfört med om intervjuer hade utförts. Enkäten delades på Facebook, det tillvägagångssättet skapar dock en risk för att utesluta konsumenter som inte använder Facebook. Vidare delades enkäten av Svenska djurskyddsföreningen vilket kan ha lett till att en del av respondenterna som hittade enkäten via Svenska djurskyddsföreningen hade liknande inställning till ett slopat beteskrav.

I slutet av enkäten behövde respondenten trycka på “Avsluta” för att enkäten skulle registreras som slutförd. Det uppmärksammades dock att 12 personer hade fyllt i hela enkäten men inte tryckt “Avsluta” vilket ledde till att deras svar inte kunde räknas som fullständiga svar. Hade studien gjorts om hade mer fokus lagts på att ge respondenten en tydligare förklaring i slutet av enkäten för att undvika missförstånd och minska bortfall av enkätsvar. Om enkäten hade gjorts om hade det även varit intressant att efterfråga mer information kring vad som påverkar om konsumenterna är villiga eller inte att betala mer för produkter från kor som hålls ute.

I litteraturöversikten begränsades arbetet till att lägga fokus på fördelar och nackdelar med sommarbete för mjölkkor. Ifall tiden hade räckt till hade det varit av intresse att undersöka vilka för- och nackdelar sommarbetet kan ha med hänsyn till lantbrukarens lönsamhet och funktionaliteten med sommarbete.

5.7. Framtida forskning inom ämnet

Min studie kan hjälpa till att öka förståelsen för sommarbetets värde både för djuren och konsumenterna. Eftersom bete är viktigt för såväl korna som konsumenterna, borde fokus ligga på att hitta andra lösningar än att slopa beteskravet. Mitt arbete kan vara till hjälp för lantbrukarna och politikerna då konsumenternas talan framförs och lantbrukarna kan få en uppfattning om vilket stöd de har i frågan.

Trots att preferens för bete under dagen minskade i takt med att avståndet till beteshagen ökade, förblev preferens för bete lika stark nattetid oavsett avstånd (Arnott *et al.*, 2017; Charlton *et al.*, 2013; Falk *et al.*, 2012; Legrand *et al.*, 2009; Motupalli *et al.*, 2014). Med hänsyn till kornas preferens för bete nattetid uppstår en fundering ifall denna preferens kan nyttjas. Genom att hålla inne korna under dagen och ta ut korna under natten, kan det möjliggöra att korna uppnår en stor del av deras näringsbehov inne i stallet under dagen. Vidare minskar då risken för att betet påverkar mjölkproduktionen, samtidigt som fördelarna med sommarbete kan behållas. Detta skulle kunna optimera lantbrukarens lönsamhet utan kostnad för djurens hälsa. Endast en studie har hittats under arbetes gång som undersökte om kors produktivitet och frekvens av hälta påverkades av att korna hölls på bete nattetid (Chapinal *et al.*, 2010). Inga skillnader i kroppsvikt, mjölkavkastning eller foderintag observerades mellan korna som var på bete nattetid och de kor som endast hölls inne (Chapinal *et al.*, 2010). Studien av Chapinal *et al.* (2010) är dock utförd i Nordamerika och man kan anta att klimatet där är annorlunda jämfört med i Sverige, det hade därför varit viktigt att testa ifall en liknande studie hade gett liknande resultat i Sverige. Något som Chapinal *et al.* (2010) inte tog upp i sin studie var hur företagets lönsamhet påverkades av att hålla korna på bete under natten. Vidare har ingen forskning hittats som undersöker hur nötkreaturens

emotionella välmående påverkas eller ifall antibiotikaanvändningen kan minska av att hålla kor på bete nattetid. En studie som undersöker dessa områden hade varit av värde för att undersöka möjligheterna att hitta andra lösningar än att ta bort beteskravet som kan förbättra ekonomin för lantbrukaren samtidigt som djurens välfärd inte kompromissas.

Exempel på frågeställningar till framtida studier är följande:

- Kan betesdrift nattetid påverka företagets lönsamhet?
- Kan betesdrift nattetid leda till bättre emotionellt välmående hos korna?
- Kan antibiotikaanvändningen minska ifall korna hålls på bete nattetid?

I detta arbete har konsumenternas inställning till ett slopat beteskrav efterfrågats, det hade varit intressant att göra en liknande undersökning fast där lantbrukarnas åsikter efterfrågas. Att veta vad lantbrukaren har för inställning kan hjälpa till att skapa djupare kunskap för vad ett slopat beteskrav skulle kunna innebära för konsekvenser.

5.8. Slutsats

Resultatet från enkäten indikerar att svenska konsumenter har en negativ inställning till ett slopat beteskrav. Det verkar därmed finnas ett starkt stöd från konsumenterna att behålla beteskravet. Sommarbete har flera fördelar och förtjänster när det gäller kornas psykiska och fysiska välmående. Risker och utmaningar med sommarbete finns också, men inte i samma omfattning. Utifrån djurens hälsa och välfärd finns det alltså mer som talar för sommarbete än emot. Om korna aldrig får komma ut riskerar deras välfärd påverkas negativt. Om beteskravet skulle försvinna finns det en risk att strukturutvecklingen av mjölkproduktionen fortskrider vilket kommer försvåra möjligheten för lantbrukarna att hålla sina kor på bete i framtiden. Om korna inte får komma ut på sommarbete kan det leda till en minskad konsumtion av mejeriprodukter eller en försämrad syn på svensk mjölkproduktion, detta är dock något som kräver vidare studier.

6. Populärvetenskaplig sammanfattning

Det finns tre primära beteenden som nötkreatur spenderar större delen av sin tid med; att idissla, att vila och att beta. Enligt djurskyddslagen ska djur hållas och skötas i en god miljö där deras välfärd främjas. Beteslagstiftningen innebär att nötkreatur ska hållas på sommarbete. Undantag görs för kalvar yngre än sex månader samt tjurar. Antalet dygn som nötkreaturen behöver vara ute under året varierar mellan 60–120 dygn. Det räcker med att nötkreaturen har tillgång till bete sex sammanhängande timmar under ett dygn. Lantbrukarnas riksförbund (LRF) har bifallit en motion om förändring av kravet på bete. LRF menar att beteslagstiftningen förhindrar mjölkföretagen från att utvecklas. Motionen har dock mottagits med kritik från flera olika håll, där man menar att om kornas tillgång på sommarbete försvinner är det ett stort kliv i fel riktning. Syftet med denna studie var att undersöka konsumenters inställning till ett slopat beteskrav, redogöra för för- och nackdelar för mjölkkor med sommarbete samt undersöka vad för eventuella konsekvenser ett slopat beteskrav kan innebära för lantbrukaren, korna och konsumenterna. För att samla information utfördes en litteraturöversikt samt en enkät skickades ut.

Resultatet indikerade att konsumenten tyckte att det var viktigt med sommarbete för korna och utevistelsen var högt värderad då det ansågs vara viktigt för kornas välfärd. Vidare var konsumenten negativt inställd till att kor skulle spendera hela sina liv inomhus och många var beredda att minska sin konsumtion av mejeriprodukter ifall det skulle hända. Resultatet indikerar att konsumenterna tyckte det var viktigt att behålla lagstiftningen gällande sommarbete. Sommarbete kan leda till flera fördelar som exempelvis; bättre klöv- och benhälsa, lägre förekomst av juverinflammation, lägre dödlighet och positiv inverkan på reproduktion. Tillgången till bete underlättar och uppmuntrar även förekomsten av naturliga beteenden. Kor har visat att de föredrar bete och de har visat sig villiga att kämpa för tillgången till bete. Minskad tid på bete ökar risken för skador hos kon vilket tyder på att nuvarande inomhussystem inte lever upp till förväntningarna som konsumenten har på nötkreaturens levnadsmiljö. Utmaningar som kan uppstå på sommarbete är att möjligheten att kontrollera näringsinnehållet i betet samt fodermängd kan vara begränsad. Ogynnsamma och extrema väderförhållanden på bete kan även ha en negativ inverkan på kornas välfärd.

Runt om i Europa syns en trend mot mindre bete, där storskaliga gårdar med fokus på hög mjölkproduktion antas ligga bakom minskningen. Möjligheten att kunna förse nötkreaturen med bete blir alltmer problematisk i takt med att besättningsstorlekarna ökar. För vissa lantbrukare blir därför beteskravet en faktor som förhindrar en strukturell utveckling. Om beteskravet skulle försvinna finns det en risk att strukturutvecklingen av mjölkproduktionen fortskrider vilket försvårar möjligheten för lantbrukarna att hålla korna på bete. Om korna inte får tillgång till sommarbete kan det leda till minskad konsumtion eller försämrad syn på mjölkproduktionen, detta är dock något som behöver studeras vidare.

Referenser

- Arnott, G., Ferris, C.P., O'Connell, N.E. 2017. Review: welfare of dairy cows in continuously housed and pasture-based production systems. *Animal* (Cambridge, England). 11, 261–273.
- Beaver, A., Ritter, C., von Keyserlingk, M.A.G. 2019. The Dairy Cattle Housing Dilemma: Natural Behavior Versus Animal Care. *The Veterinary clinics of North America. Food animal practice*. 35, 11–27.
- Becker, T., Kayser, M., Tonn, B., Isselstein, J. 2018. How German dairy farmers perceive advantages and disadvantages of grazing and how it relates to their milk production systems. *Livestock science*. 214, 112–119.
- Bergsten, C. 2011. Hur påverkas klövhälsan av betestidens längd i förhållande till stallmiljön? *Svenska Mjölk*. 1-2.
- Borkfelt, S., Kondrup, S., Röcklinsberg, H., Björkdahl, K., Gjerris, M. 2015. Closer to Nature? A Critical Discussion of the Marketing of “Ethical” Animal Products. *Journal of agricultural & environmental ethics*. 28, 1053–1073.
- Burow, E., Thomsen, P.T., Rousing, T., Sørensen, J.T. 2013. Daily grazing time as a risk factor for alterations at the hock joint integument in dairy cows. *Animal*. 7, 160–166.
- Burow, E., Thomsen, P., Sørensen, J., Rousing, T. 2011. The effect of grazing on cow mortality in Danish dairy herds. *Preventive veterinary medicine*. 100, 237–241.
- Chapinal, N., Goldhawk, C., de Passillé, A., von Keyserlingk, M.A., Weary, D., Rushen, J. 2010. Overnight access to pasture does not reduce milk production or feed intake in dairy cattle. *Livestock science*. 129, 104–110.
- Charlton, G., Rutter, S., East, M., Sinclair, L. 2011a. Effects of providing total mixed rations indoors and on pasture on the behavior of lactating dairy cattle and their preference to be indoors or on pasture. *Journal of dairy science*. 94, 3875–3884.
- Charlton, G.L., Rutter, S.M., East, M. & Sinclair, L.A. 2011b. Preference of dairy cows: Indoor cubicle housing with access to a total mixed ration vs. access to pasture. *Applied animal behaviour science*. 130, 1–9.
- Charlton, G.L., Rutter, S.M., East, M., Sinclair, L.A. 2013. The motivation of dairy cows for access to pasture. *Journal of dairy science*. 96, 4387–4396.

- Charlton, G.L. & Rutter, S.M. 2017. The behaviour of housed dairy cattle with and without pasture access: A review. *Applied animal behaviour science*. 192, 2–9.
- Crump, A., Jenkins, K., Bethell, E.J., Ferris, C.P., Arnott, G. 2019. Pasture Access Affects Behavioral Indicators of Wellbeing in Dairy Cows. *Animals* (Basel). 9, 902.
- Crump, A., Jenkins, K., Bethell, E.J., Ferris, C.P., Kabboush, H., Weller, J., Arnott, G. 2021. Optimism and pasture access in dairy cows. *Scientific reports*. 11, 4882–4882.
- Daatselaar, C., Reijs, J., Helming, J., Jager, J., Beldman, A. 2013. Grazing dairy cows in North-West Europe; Economic farm performance and future developments with emphasis on the Ditch situation. The Hague: LEI Wageningen UR.
- Djurskyddet Sverige. 2020. <https://tidningen.djurskyddet.se/2020/10/skarp-kritik-mot-lrfs-beslut-att-forsoka-slopa-beteskravet-for-mjolkkor/>, använd 2021-04-11.
- Djurskyddsförordning (2019:66).
- Djurskyddslag (2018:1192).
- Ekesbo I. 2015. Sommarbete för mjölkkor- hälsotillstånd, fertilitet, mjölkavkastning, ekonomi. *Svensk Veterinärtidning*. 8-9.
- Enriquez-Hidalgo, D., Teixeira, D.L., Lewis, E., Buckley, F., Boyle, L., O'Driscoll, K. 2018. Behavioural responses of pasture based dairy cows to short term management in tie-stalls. *Applied animal behaviour science*. 198, 19–26.
- Eurobarometer. 2015. Attitudes of Europeans towards Animal Welfare. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9bc3a0b7-ec17-11e5-8a81-01aa75ed71a1>, använd 2021-05-24.
- Falk, A., Weary, D., Winckler, C., von Keyserlingk, M.A. 2012. Preference for pasture versus freestall housing by dairy cattle when stall availability indoors is reduced. *Journal of dairy science*. 95, 6409–6415.
- Fontaneli, R., Sollenberger, L., Littell, R., Staples, C. 2005. Performance of Lactating Dairy Cows Managed on Pasture-Based or in Freestall Barn-Feeding Systems. *Journal of dairy science*. 88, 1264–1276.
- Haskell, M., Rennie, L., Howell, V., Bell, M., Lawrence, A. 2006. Housing System, Milk Production, and Zero-Grazing Effects on Lameness and Leg Injury in Dairy Cows. *Journal of dairy science*. 89, 4259–4266.
- Hernandez, L., Barral, H., Halfpeter, G., Colon, S.S. 1999. A note on the behavior of feral cattle in the Chihuahuan Desert of Mexico. *Applied animal behaviour science*. 63, 259–267.
- Hernandez-Mendo, O., von Keyserlingk, M.A., Veira, D., Weary, D. 2007. Effects of Pasture on Lameness in Dairy Cows. *Journal of dairy science*. 90, 1209–1214.
- IUCNredlist. 2021. <https://www.iucnredlist.org/species/136721/4332142?fbclid=IwAR0nZHE>

- [BIPPJiPCL-tpIZIU3 P2LvX H97Qk z17Iv1Qta2nSdpFxDFJLqw](#), använd 2021-05-10.
- Jordbruksverket. 2014. Betslagstiftningens effekter på lönsamheten i mjölkföretagen – en studie av tre typgårdar. Rapport 2014:16. https://www2.jordbruksverket.se/download/18.37e9ac46144f41921cd33bb9/1412155134737/ra14_16v2.pdf, använd 2021-04-11.
- Jordbruksverket. 2021a. http://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas_Lantbrukets%20djur/JO0103F02.px/table/tableViewLayout1/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625, använd 2021-05-22.
- Jordbruksverket. 2021b. Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport år 2021. Rapport 2021:1. https://www2.jordbruksverket.se/download/18.7dc1613e1785d10fed9b4853/1616741758211/ra21_1.pdf, använd 2021-04-28.
- Kennedy, E., McEvoy, M., Murphy, J., O'Donovan, M. 2009. Effect of restricted access time to pasture on dairy cow milk production, grazing behavior, and dry matter intake. *Journal of dairy science*. 92, 168–176.
- Kilgour, R.J. 2012. In pursuit of “normal”: A review of the behaviour of cattle at pasture. *Applied animal behaviour science*. 138, 1–11.
- Kismul, H., Spörndly, E., Höglind, M., Næss, G., Eriksson, T. 2018. Morning and evening pasture access – comparing the effect of production pasture and exercise pasture on milk production and cow behaviour in an automatic milking system. *Livestock science*. 217, 44–54.
- Knaus, W. 2016. Perspectives on pasture versus indoor feeding of dairy cows. *Journal of the science of food and agriculture*. 96, 9–17.
- Kolver, E.S. & Muller, L. 1998. Performance and nutrient intake of high producing Holstein cows consuming pasture or a total mixed ration. *Journal of dairy science*. 81, 1403–1411.
- Legrand, A., von Keyserlingk, M.A., Weary, D. 2009. Preference and usage of pasture versus free-stall housing by lactating dairy cattle. *Journal of dairy science*. 92, 3651–3658.
- LRF. 2009. Betydelsen av betande djur. Dnr 29-10086/09. https://static-lantbruksforskning.s3.amazonaws.com/uploads/attachments/stiftelsen_lantbrukets_utveckling_rapport_betydelsen_av_betande_djur.pdf, använd 2021-04-28.
- LRF. 2020a. LRFs digifysiska extrastämma. <https://www.lrf.se/globalassets/dokument/om-lrf/organisation/riksforbundsstamma/2020/lrfs-stammobok-2020.pdf>, använd 2021-04-11.
- LRF. 2020b. Riksförbundsstämman 2020 Protokoll. <https://www.lrf.se/globalassets/dokument/om-lrf/organisation/riksforbundsstamma/2020/stammoprotokoll-2020-del-220201001.pdf>, använd 2021-04-11.

- LRF. 2020c. <https://www.lrf.se/om-lrf/organisation/riksforbundsstamman/extra-riksforbundsstamma-2020/luftiga-stallar-och-teknikutveckling-bakom-lrfs-beslut-att-verka-for-en-oversyn-av-beteslagsstiftningen/>, använd 2021-04-11.
- LRF. 2020d. Motion Västra Götaland nr 6. Förändring av kravet på bete och utevistelse. <https://www.lrf.se/globalassets/dokument/mitt-lrf/regioner/vastra-gotaland/stamman-2020/vg6-forandring-av-beteskravet-ny.pdf>, använd 2021-04-11.
- LRF Mjolk, LRF, Växa Sverige. 2019. Handlingsplan mjolk 2.0. <https://www.lrf.se/globalassets/dokument/om-lrf/branscher/lrf-mjolk/handlingsplan-mjolk/20190413-handlingsplan-mjolk-2.0.pdf>, använd 2021-04-11.
- Mee, J. & Boyle, L. 2020. Assessing whether dairy cow welfare is “better” in pasture-based than in confinement-based management systems. *New Zealand veterinary journal*. 68, 168–177.
- Meul, M., Van Passel, S., Fremaut, D., Haesaert, G. 2012. Higher sustainability performance of intensive grazing versus zero-grazing dairy systems. *Agronomy for sustainable development*. 32, 629–638.
- Motupalli, P.R., Sinclair, L.A., Charlton, G.L., Bleach, E.C., Rutter, S.M. 2014. Preference and behavior of lactating dairy cows given free access to pasture at two herbage masses and two distances. *Journal of animal science*. 92, 5175–5184.
- NE. 2021. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/n%C3%B6tkreatur>, använd 2021-05-09.
- Olmos, G., Boyle, L., Hanlon, A., Patton, J., Murphy, J.J., Mee, J.F. 2009. Hoof disorders, locomotion ability and lying times of cubicle-housed compared to pasture-based dairy cows. *Livestock science*. 125, 199–207.
- Parsons, R., Luloff, A., Hanson, G. 2004. Can We Identify Key Characteristics Associated with Grazing-Management Dairy Systems from Survey Data? *Journal of dairy science*. 87, 2748–2760.
- Proposition 2016/17:104. En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet.
- Proposition 2017/18:147. Ny djurskyddslag.
- Redbo, I. 1990. Changes in duration and frequency of stereotypies and their adjoining behaviours in heifers, before, during and after the grazing period. *Applied animal behaviour science*. 26, 57–67.
- Shepley, E., Bergeron, R., Vasseur, E. 2017. Daytime summer access to pasture vs. free-stall barn in dairy cows with year-long outdoor experience: A case study. *Applied animal behaviour science*. 192, 10–14.
- Shepley, E., Lensink, J., Leruste, H., Vasseur, E. 2020a. The effect of free-stall versus strawyard housing and access to pasture on dairy cow locomotor activity and time budget. *Applied animal behaviour science*. 224, 104928.

- Shepley, E., Lensink, J., Vasseur, E. 2020b. Cow in Motion: A review of the impact of housing systems on movement opportunity of dairy cows and implications on locomotor activity. *Applied animal behaviour science*. 230, 105026.
- Smid, A.-M.C., Weary, D.M.k von Keyserlingk, M.A.G. 2020. The Influence of Different Types of Outdoor Access on Dairy Cattle Behavior. *Frontiers in veterinary science*. 7, 257–257.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:18) om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m., saknr L 104.
- Stähle, G., Pettersson, R., Hagelstedt, Å., Beck-Friis, J., Bergvall, C., Lingehag Ekholm, K., Larsson, R. 2021. <https://www.svd.se/att-kor-gar-losa-inomhus-racker-inte?fbclid=IwAR03iq20jYxeltT7>, använd 2021-04-11.
- Thomet, P., Cutullic, E., Bisig, W., Wuest, C., Elsaesser, M., Steinberger, S., Steinwidder, A. 2011. Merits of full grazing systems as a sustainable and efficient milk production strategy. *Grassland Science in Europe*. 16, 273-285.
- Van den Pol-van Dasselaar, A., Hennessy, D., Isselstein, J. 2020. Grazing of Dairy Cows in Europe—An In-Depth Analysis Based on the Perception of Grassland Experts. *Sustainability (Basel, Switzerland)*. 12, 1098.
- Van den Pol-van Dasselaar A., Vellinga T.V., Johansen A., Kennedy E. 2008. To graze or not to graze that's the question. *Grassland Science in Europe*. 13, 706-716.
- von Keyserlingk, M.A.G., Amorim Cestari, A., Franks, B., Fregonesi, J.A., Weary, D.M. 2017. Dairy cows value access to pasture as highly as fresh feed. *Scientific reports*. 7, 44953–44953.
- Wagner, K., Brinkmann, J., March, S., Hinterstoißer, P., Warnecke, S., Schüller, M., Paulsen, H.M. 2017. Impact of Daily Grazing Time on Dairy Cow Welfare-Results of the Welfare Quality ® Protocol. *Animals (Basel)*. 8, 1.
- Washburn, S., White, S., Green, J., Benson, G. 2002. Reproduction, Mastitis, and Body Condition of Seasonally Calved Holstein and Jersey Cows in Confinement or Pasture Systems. *Journal of dairy science*. 85, 105–111.
- Webster, A.J. 2001. Farm Animal Welfare: the Five Freedoms and the Free Market. *The Veterinary Journal*. 161, 229–237.
- White, S., Benson, G., Washburn, S., Green, J. 2002. Milk Production and Economic Measures in Confinement or Pasture Systems Using Seasonally Calved Holstein and Jersey Cows. *Journal of dairy science*. 85, 95–104.
- Wilkinson, J.M., Lee, M.R.F., Rivero, M.J., Chamberlain, A.T. 2020. Some challenges and opportunities for grazing dairy cows on temperate pastures. *Grass and forage science*. 75, 1–17.
- YouGov. 2015. PR-mätning Animaliska livsmedel. Genomförd på uppdrag av World Animal Protection Sverige.
- YouGov. 2021. PR-mätning Animaliska livsmedel. Genomförd på uppdrag av World Animal Protection Sverige.

Tack

Stort tack till min handledare Jenny Yngvesson och min biträdande handledare Frida Lundmark Hedman för alla tips, råd och hjälp under arbetets gång. Jag vill även tacka mina kurskamrater som funnits vid min sida genom hela utbildningen. Jag vill tacka min mamma Carina och min syster Anni som kommit med input på arbetets grammatik. Till sist vill jag rikta ett tack till min kära sambo Fredrik som varit ett otroligt stöd genom hela arbetets gång, din hjälp har varit ovärderlig.

Tack!

Bilaga 1

1. Villkor & Samtycke

Mitt namn är Gulli Gustafsson och jag vill undersöka konsumenters inställning till att beteskravet riskerar att försvinna.

Enkäten riktar sig till dig som konsumerar mejeriprodukter.

Alla enkätsvar behandlas anonymt och kommer att användas som underlag till ett examensarbete på Etologi- och djurskyddsprogrammet vid SLU. Endast fullständiga enkäter kommer att ingå i statistiken och du kan avbryta när som helst. När du medverkar i enkäten innebär det att SLU behandlar dina personuppgifter. Att ge SLU ditt samtycke är helt frivilligt, men utan behandlingen av dina personuppgifter kan studien inte genomföras. Ingen ersättning ingår.

Vid frågor - kontakta mig gärna via mail: gigu0001@stud.slu.se

Stort tack för att du deltar!

Jag accepterar villkoren

- ☐ Ja
- ☐ Nej

2. Hur gammal är du?

- ☐ 10-20 år
- ☐ 21-30 år
- ☐ 31-40 år
- ☐ 41-50 år
- ☐ 51-60 år
- ☐ 61-70 år
- ☐ 71-80 år
- ☐ 80+ år

3. Kön?

- ☐ Kvinna
- ☐ Man
- ☐ Annat

- ☐ Vill inte ange

4. Hur bor du?

- ☐ Stad
☐ Samhälle
☐ Landsbygd

5. Vilken är din högst genomförda utbildning?

- ☐ Grundskola
☐ Gymnasie
☐ Yrkesskola eller yrkesinstitut/folkhögskola
☐ Yrkeshögskola/universitet eller högskola
☐ Annan utbildning, vilken? _____

6. Har du gått någon utbildning som rör djur?

- ☐ Ja
☐ Nej

7. Var kommer din främsta kunskap om mjölkkor ifrån?

Två svar möjliga.

- ☐ Jag har själv mjölkkor eller har arbetat yrkesmässigt med mjölkkor
☐ Jag har släktingar eller grannar som har eller har haft mjölkkor
☐ Jag lärde mig om kor i grundskolan
☐ Genom min utbildning
☐ Genom böcker jag läst
☐ Genom media och nyheter
☐ Genom reklam
☐ Genom djurskydds- och djurrättsorganisationer
☐ Jag kan inget om kor
☐ Annanstans ifrån _____

8. Konsumerar du mejeriprodukter?

- ☐ Ja
☐ Nej

9. Har du vid något tillfälle varit på ett publikt ko-/betesläpp?

Om ja, lämna gärna en kommentar där du med ett ord beskriver hur du upplevde kornas sinnesstämning när de sprang ut på betet.

- ☐ Ja
☐ Nej

Kornas sinnesstämning med ett ord:

---

10. Vilken är din uppfattning om hur nötkreatur i den svenska mjölkindustrin har det?

- ☐ 1. Mycket negativ
- ☐ 2. Ganska negativ
- ☐ 3. Varken negativ eller positiv
- ☐ 4. Ganska positiv
- ☐ 5. Mycket positiv

11. Vilket/vilka av följande påståenden tror du stämmer med avseende på gällande beteskrav?

- ☐ Mjölkkorna måste ha tillgång till utevistelse året om
- ☐ Mjölkkorna måste gå på bete hela sommaren
- ☐ Mjölkkorna behöver gå ute varje dag men tas in under natten
- ☐ Mjölkkorna behöver inte gå ute mer än några timmar per dygn
- ☐ Kalvar ska hållas utomhus sommartid
- ☐ Tjurar ska hållas utomhus sommartid

12. Visste du om att beteskravet inte gäller tjurar och kalvar? Vilket leder till att de ofta inte får komma ut på bete.

- ☐ Ja
- ☐ Nej

13. Hur viktigt är det att mjölkkor får tillgång till utevistelse/bete för dig som konsument?

- ☐ Inte alls viktigt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5. Mycket viktigt

14. I vilken grad håller du med om nedanstående påståenden som handlar om varför du anser att beteskravet är viktigt:

Det är viktigt för kornas välfärd

- ☐ 1. Inte alls viktigt
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4

- ☐ 5. Det är mycket viktigt

Det är viktigt för att hålla landskapen öppna

- ☐ 1. Inte alls viktigt
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5. Det är mycket viktigt

Det är viktigt för den biologiska mångfalden

- ☐ 1. Inte alls viktigt
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5. Det är mycket viktigt

Det är viktigt för en fortsatt positiv syn på svensk mjölkproduktion

- ☐ 1. Inte alls viktigt
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5. Det är mycket viktigt

15. Tror du att mjölkkena skulle kunna påverkas negativt av att aldrig få komma ut på bete?

- ☐ Ja
☐ Kanske
☐ Nej

16. Vad är din inställning till att kor skulle spendera hela sina liv inomhus?

En ko lever idag i genomsnitt fem år.

- ☐ 1. Mycket negativ
☐ 2. Ganska negativ
☐ 3. Varken positiv eller negativ
☐ 4. Ganska positiv
☐ 5. Mycket positiv

17. Om svenska kor inte skulle få gå ute på bete, skulle det kunna påverka dig som konsument till att minska din konsumtion av mejeriprodukter?

- ☐ Ja, definitivt
☐ Ja, kanske

- ☐ Nej

18. Skulle du vara beredd att betala mer för mjölk som kom från betande kor än för mjölk som kom från kor som alltid hålls inomhus?

- ☐ Ja, definitivt
☐ Ja, kanske
☐ Nej
☐ Ingen åsikt

19. Är du medveten om att lantbrukarnas riksförbund (LRF) nu driver att beteskravet delvis ska försvinna för mjölkkena?

- ☐ Ja
☐ Nej

20. Varför tror du att lantbrukarnas riksförbund (LRF) driver att beteskravet delvis ska försvinna för mjölkkena?

---

21. I vilken grad håller du med om följande påstående, ange på en skala 1-5. Påstående: Det håller på att ske en normalisering via reklam och nyhetsartiklar av att hålla kor inomhus.

- ☐ 1. Håller inte alls med.
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5. Håller helt med.
☐ Ingen åsikt

22. Tror du att bönderna frivilligt kommer att fortsätta släppa ut sina kor på bete om de inte måste?

- ☐ Ja, definitivt
☐ Ja, men färre än tidigare
☐ Nej

23. Tycker du vi ska ha ett fortsatt krav i Sverige om att mjölkkena måste få komma ut på sommarbete?

- ☐ Ja, det är viktigt att vi har kvar lagstiftningen om sommarbete
☐ Nej, bönderna ska själva få bestämma över sina djur

Tack för din medverkan!

Tryck på "Avsluta" för att skicka in ditt svar.